

ГОДИШЕН ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА НА НАЦИОНАЛНАТА АГЕНЦИЯ ЗА ПРОФЕСИОНАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ ПРЕЗ 2012 ГОДИНА

(приет с решение на Управителния съвет - протокол № 01 / 20.03.2013 г.)

ВЪВЕДЕНИЕ

Целта на доклада е да представи в аналитичен вид постигнатите резултати от изпълнението на Плана за дейността на Националната агенция за професионално образование и обучение (НАПОО) през 2012 г. На тази база е оценена ефективността на прилаганите политики и са идентифицирани конкретните приоритети за активност и развитие на Агенцията през 2013 г.

Основните цели и задачи, заложи в План - 2012 г., са:

- Разширяване на участието в разработването и реализирането на националната политика в областта на професионалното образование и обучение (ПОО) и на координиращата роля на НАПОО в тези процеси;
- Все по-тясно обвързване с потребностите и изискванията на пазара на труда и осигуряване на качеството на ПОО чрез усъвършенстване на дейностите по разработване и актуализиране на Държавни образователни изисквания (ДОИ) за придобиване на квалификация по професии и Списъка на професиите за професионално образование и обучение (СППОО);
- Разширяване на възможностите за постоянно повишаване квалификацията на всички български граждани и усвояване на нови знания и умения, с цел по-голяма адаптивност към нуждите на пазара на труда чрез развитие на мрежата от лицензирани центрове за професионално обучение (ЦПО) и центрове за информация и професионално ориентиране (ЦИПО);
- Осигуряване на качеството на предлаганите услуги по професионално обучение на възрастни и по професионално ориентиране чрез системен мониторинг и контрол върху дейността на ЦПО и ЦИПО;
- Развитие на информационна инфраструктура на продължаващото професионално обучение (ППО) чрез успешно внедряване на Информационната система (ИС) на НАПОО и предоставяне на качествени електронни административни услуги;
- Устойчиво развитие на положителните практики в досегашната дейност на НАПОО, свързани с разширяване на изследователския потенциал и трансфер на иновации, чрез задълбочаване на международната дейност и работата по международни проекти, с цел проучване, адаптиране и прилагане на успешни европейски практики в областта на ПОО;
- Повишаване на прозрачността в дейността на агенцията и развитие на нейния експертен и административен капацитет.

Обхватът на информацията и интерпретациите в доклада се определят от регламентирания в Закона за професионалното образование и обучение (ЗПОО) статут и свързаните с него основни функции на Националната агенция (чл. 41, ал. 2. и чл. 42).

Форматът на доклада е подчинен на логиката на изпълнение на Плана – **оперативни цели, мерки, дейности, индикатори за изпълнение, като функционалният разрез е част от общия контекст на изложението**¹.

Докладът включва анализи и изводи относно: участието на НАПОО в разработването, координирането и реализирането на съгласувани политики в областта на ПОО; усъвършенстването на работата по разработване на ДООИ за придобиване на квалификация по професии; актуализацията на СППОО в съответствие с потребностите на пазара на труда; развитието на системата за лицензиране на ЦПО и ЦИПО; осигуряването на качествено професионално обучение в лицензираните центрове; развитието на информационната инфраструктура на НАПОО; участието в национални и международни дейности и проекти; използването и управлението на материалните, финансовите и човешките ресурси; осигуряването на прозрачност на дейността. В края на доклада са представени и общи изводи, като основа за изработване на плана на Националната агенция за 2013 г. Сравнителният анализ във времеви аспект е допълнителен инструмент за оценка на резултатите от дейността през 2012 г. и засилва аналитичния характер на доклада.

1. УЧАСТИЕ В РАЗРАБОТВАНЕТО, КООРДИНИРАНЕТО И РЕАЛИЗИРАНЕТО НА СЪГЛАСУВАНИ ПОЛИТИКИ В ОБЛАСТТА НА ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ, ОБУЧЕНИЕ И ОРИЕНТИРАНЕ

Компетентното и ефективно участие в процесите на разработване и реализиране на политики, стратегии и концепции, насочени към развитие и усъвършенстване на националната система за ПОО, е постоянен приоритет в дейността на НАПОО от създаването ѝ през 2000 г.

Активността на Агенцията в това направление е свързана с разширяване и задълбочаване на сътрудничеството с институциите и организациите, които имат отношение към ПОО, както и към практическото утвърждаване на възложената ѝ със ЗПОО координираща функция в този контекст.

1.1. Сътрудничество с институциите и организациите, имащи отношение към професионалното образование, обучение и ориентиране

Активното **сътрудничество с държавните институции** по конкретни въпроси и ключови проблеми в областта на ПОО, развитието на човешките ресурси и ученето през целия живот (УЦЖ) е в центъра на вниманието на НАПОО и през 2012 г. През отчетния период то се осъществява чрез участие на представители на НАПОО в дейността на следните междуведомствени работни групи, съвети, комисии и комитети на национално ниво:

- Национален съвет за насърчаване на заетостта към Министъра на труда и социалната

¹ За улеснение в изложението по отделните раздели и подраздели на доклада са посочени водещите функции, регламентирани в ЗПОО, чл. 42.

политика;

- Работна група 2 „Свободно движение на хора“ към МТСП;
- Работна група 3 „Право на установяване и свободно предоставяне на услуги“, въз основа ПМС № 85 от 2007 г. за организация и координация по въпросите на ЕС към МТИТС;
- Работна група 16 „Образование и обучение“ към МОМН;
- Комисия за поддържане на Списъка на регулираните професии в Р България към МОМН;
- Междудомствена работна група за създаване на национална рамка за осигуряване на качеството към МОМН;
- Експертна група „Осигуряване на качеството“ към МОМН;
- Междудомствена работна група по изпълнение на Националната стратегия за УЦЖ/ Плана за действие за 2012-2013 г. към МОМН;
- Междудомствена работна група за актуализиране на Стратегията по заетостта до 2015 г. и разработване на Националния план за действие по заетостта (НПДЗ) за 2013 г. към МТСП;
- Междудомствена работна група за транспониране на Директива 2009/28/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2009 г. Във връзка с насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници към МОМН;
- Комитет за наблюдение на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“;
- Междудомствена работна група за разработване на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2013-2020 към МТСП.

В рамките на вече утвърдената практика за съгласувани позиции и действия с МОМН и МТСП, представители на НАПОО участват в работата по изготвянето на националния доклад за съотнасяне на Националната квалификационна рамка към Европейската квалификационна рамка, координирана от МОМН и в подготовката на Наръчник с информация за възможностите за образование и обучение в България, организирана от МТСП.

Агенцията участва със свой представител в:

- заседанията на Съвета за координиране на проект „Управление за ефективно професионално образование“ по ОП „Развитие на човешките ресурси“ на МОМН;
- Съвета за учене през целия живот в град София по проект „Национална мрежа за инициативи и информация за ефективно учене през целия живот“ по програма „Учение през целия живот“ на РИО на МОМН - София град;
- работна среща с експертна група на Националната агенция за оценяване и акредитация (НАОА);
- разработването на учебна програма/специалност за осигуряване на домашни грижи за възрастни хора с увреждания към Български червен кръст.
- подготовката на проектно предложение по ОП „Развитие на човешките ресурси“ за изграждане на система за валидиране на знания и умения, придобити по неформален и самостоятелен път на МОМН в партньорство с НАПОО и национално представителните организации на работодателите.

През отчетния период изпълнява поетия ангажимент да предоставя на Балканския институт по труда и социалната политика - администратор на Националния уеб-портал за ПОО, актуална информация за утвърдените от министъра на МОН ДООИ за придобиване на квалификация по професии – представени са 80 Наредби за ДООИ, публикувани през 2012 г.

Сътрудничеството с Агенцията по заетостта (АЗ) през периода се осъществява в изпълнение на Рамковото споразумение между НАПОО и АЗ и е насочено към усъвършенстване на предпоставките за ефективно организиране и провеждане на професионалното обучение от лицензираните ЦПО. Проведени са 4 обсъждания във връзка с интегрирането на информационните системи на НАПОО и АЗ. Служител от НАПОО е член на Оценителна комисия за доставчици на услуги по ОП „Развитие на човешките ресурси” към АЗ. Експертите на НАПОО предоставят регулярно консултации във връзка с обученията, провеждани от ЦПО. Служители от двете институции участват в една съвместна проверка във връзка с ваучерното обучение.

В рамките на сключеното споразумение и през 2012 г. успешно е реализирана съвместна дейност с Националния статистически институт (НСИ) за създаване на единна система за ежегодно набиране и обработка на информация във връзка с дейността на ЦПО.

Сътрудничеството на НАПОО с национално представителните организации на работодателите и на работниците и служителите, с институции и организации от различни икономически и професионални сектори продължава да се разширява и задълбочава.

През отчетния период са проведени множество срещи и консултации по различни оперативни въпроси и проблеми в обхвата на споразуменията за сътрудничество с национално представителните организации на работодателите и на работниците и служителите. Целта е постигане на съгласувани позиции, решения и действия за осигуряване на качеството на ПОО. Председателят на НАПОО работи като съпредседател на сформирания през октомври 2010 г. Национален съвет за оценка на компетентностите към БСК.

В областта на секторното сътрудничество се осъществяват съвместни действия с различни браншови организации. В резултат на активната политика на НАПОО за развитие на секторното сътрудничество са реализирани следните конкретни инициативи:

- Експерти от НАПОО участват в работата на различни органи и работни групи на секторно ниво - Управителния съвет и Изпълнителното бюро на Българския център по заваряване, Постоянната кръгла маса за въвеждане на социални стандарти в леката промишленост и туризма в България, организирана от Балканския институт по труда и социалната политика и Германските дружества за техническо развитие, Секторните съвети към Националния съвет за оценка на компетентностите към Българска стопанска камара (БСК) - „Електромобили“, „Химия“, „Електроника“, „Търговия“, „Месопреработка“, „Преработка на плодове и зеленчуци“, „Туризм“ , „Производство на безалкохолни напитки, минерални и други бутилирани води“, „Металургия“, „Машиностроене“, „Електротехника и енергетика“, „Дървообработваща промишленост и производство на мебели“;

- Съвместно с Българската строителна камара и фирма „Енефект“ експерти от агенцията работят по проект „Пътна карта за обучение и квалификация по прилагане на интелигентни енергийноефективни решения в сградите за България до 2020 г.“ - Програма на ЕС „Интелигентна енергия в Европа“. През периода трите партньора от България съвместно разработват анализ на тема „Състояние, практики и тенденции в строителния сектор в България“ и проект за Национална пътна карта за обучение и квалификация по прилагане на интелигентни енергийноефективни решения в сградите за България до 2020 г.;
- В изпълнението на одобрения за финансиране през 2011 г. проект на НАПОО по програма „Леонардо да Винчи“, дейност „Партньорства“ на тема: „Храни и напитки – европейски учебен план за качествено обучение в областта на производството на храни и напитки“ (FoodDrinks) в партньорството са включени две браншови организации – Българска асоциация по месопреработване и Български съюз на преработвателите на плодове и зеленчуци. Участието на браншовите организации при реализиране на проектните дейности гарантира широкото разпространение и устойчивост на резултатите от проекта;
- Българската камара на химическата промишленост (БКХП) активно участва в изпълнението на проектните дейности по два проекта на НАПОО по програма „Леонардо да Винчи“ - „Разработване и изпробване на система за кредити за подобряване на мобилността в сектор „химия“ (Credchem) и „Въвеждане на подхода единици резултати от ученето при подготовката на оператори и техници по експлоатация в химическата промишленост“ (PILE UP). Друга инициатива, по която работят двете организации е създаването на Секторен съвет в химическата промишленост по инициатива на Европейската комисия. Експерт от НАПОО участва в XIII Общо събрание на БКХП. В резултат на тесните професионални контакти между двете организации през последните години, е подготвено сключването на Рамково споразумение за сътрудничество между НАПОО и БКХП;
- През 2012 г. е сключено споразумение за сътрудничество и съвместна дейност с Евро-Ток България, в рамките на което е организирано и проведено Национално състезание между лицензираните центрове, предоставящи обучение по професията „Готвач“;
- Експерт от НАПОО участва в работата на ОП „Туристическо обслужване“ към Столична община - категоризиране на туристически обекти, има награда за отлично свършена работа. Член е на Асоциацията на сертифицираните експерти в туристическата индустрия и участва в техни мероприятия.

Постигането на високо качество в разработването на теоретичните и практически проблеми на ПОО е основна цел в дейността на НАПОО и през 2012 г. За постигането ѝ се реализират съвместни действия с **академичната общност**. В работната група към НАПОО за актуализиране на Рамката за разработване на ДООИ участват нейни представители. Експерти от НАПОО участват във форуми и инициативи, организирани от различни университети. В сътрудничество с Университета за национална и световно стопанство (Института за следдипломна квалификация) се изпълняват проектните дейности по 2 международни проекта на агенцията - ReferNet – България (участие в Европейската мрежа за обмен на информация, опит и експертиза в областта на ПОО към СЕДЕФОП) и

„Регионални стратегии за учене, валидиране и образование ” (ReSoLVE). Реализирана е стажантска програма за студенти от III курс, специалност „Публична администрация“ на СУ „Св. Кл. Охридски“.

Експертите от Агенцията се включват в проекти и инициативи на различни организации на национално и секторно ниво, участват в дискусии, семинари и кръгли маси с участието на отговорните държавни институции и социалните партньори, сред които:

- Национална конференция „Самооценяване на професионалните гимназии“;
- Конференция „Обучение на обучители в процеса на валидиране“;
- Конференция „Заетост на жените с увреждания“;
- Национална кръгла маса на тема „Професионално обучение и квалификация в областта на възобновяемите енергийни източници“;
- Семинар на тема „Инструментите на ECVET и приложението им в рамките на българската система за ПОО“;
- Работен семинар/обучение по проект „Европейска интеграция на Югоизточна Европа II. Европейска интеграция на икономики и пазари на труда чрез TVET“;
- Семинар за самооценка на качеството, организиран от MOMH;
- Форум на тема „Съвременни методи за оценка и тестване на служители и кандидати“, организиран от Jobs.bg в сътрудничество с Ecomomy.bg;
- Семинар „Иновации в началното и в професионалното образование“ в рамките на Конгреса за образование и наука, организиран от „DIDAKTA SOFIA“.

През 2012 г. Агенцията продължи активно да прилага принципа за сътрудничество и партньорство със заинтересуваните институции и организации в работата си по международни проекти (подробно разгледани в т. 4 на доклада). В дейностите по изпълнението им са включени представители на работодателите и на организациите на работниците и служителите, на държавни институции, общини, неправителствени организации, академичната общност. Резултатите се популяризират в партньорската мрежа на НАПОО и на интернет страницата на Агенцията.

В отчетния период НАПОО участва активно с експертни анализи и оценки в изследване на Световната банка на тема „Оценка на системата за професионално развитие в България и насоки за подобряване на резултатите от образованието и обучението на човешките ресурси“. Целта на проучването е да се идентифицират възможности за повишаване на съответствието между изискванията на пазара на труда и развитието на човешките ресурси въз основа на методологията за оценка на системата за професионално развитие и образователните резултати („System Assessment and Benchmarking for Education Results (SABER) WfD“).

1.2. Реализация на трипартитния принцип на управление и дейност на НАПОО

През 2012 г. НАПОО продължи да развива равноправния социален диалог в управлението и експертната си дейност. Управителният съвет (УС) и 17-те експертни комисии (ЕК) по професионални направления и по професионално ориентиране, функциониращи на принципа на трипартитното сътрудничество, успешно изпълняват възложените им със ЗПОО функции и задължения. През периода са проведени 7 заседания на УС на НАПОО (6

през 2011 г.) въз основа на подготвени общо 43 докладни записки във връзка с обсъждане на проекти на ДООИ, предложения за промени в СПОО, доклади от проверки на ЦПО, справки и отчетни доклади за дейността на Агенцията и др., 157 заседания на ЕК по професионални направления във връзка с лицензирането на ЦПО и 16 заседания за разглеждане на ДООИ и промени в СПОО.

Компетентното участие на УС и ЕК в цялостната дейност на Агенцията създава възможност за реализиране на успешни действия, свързани с изпълнението на конкретните й задачи. За това допринася и ефективната организация за заседанията им, качествено разработената и своевременно предоставяна документация от страна на администрацията на Агенцията - доклади, докладни записки, протоколи и др. Няма провалени заседания.

С цел създаване на условия и среда за ефективна работа, в УС са проведени 6 тематични дискусии (4 през 2011 г.):

- Обсъждане на резултатите по проект „Повишаване капацитета на НАПОО за предоставяне на качествени електронни административни услуги в областта на продължаващото професионално обучение“ (ОПАК) – 18.01.2012 г.;
- Представяне на проект ReferNet и обсъждане на участието на НАПОО като национален координатор за България в Европейската мрежа за обмен на информация, опит и експертиза в областта на ПОО (ReferNet) за периода 2012 – 2015 г. - 18.01.2012 г.;
- Обсъждане на резултатите от проекта на НАПОО „Внедряване на европейски инструменти и практики в националните системи за ПОО“ – програма „Учене през целия живот“, секторна програма „Леонардо да Винчи“, дейност „Мобилност“ – 21.03.2012 г.;
- Презентиране и обсъждане на резултатите по проект „Оценка на компетенциите на работна сила“ на БСК (ОП „Развитие на човешките ресурси“) – 18.05.2012 г.;
- Обсъждане на предложения за ЗИД на ЗПОО - подготвени предложения и въпроси за обсъждане от НАПОО, МОМН, БСК – 06.06.2012 г.;
- Презентация и обсъждане на резултатите от проучването „Оценка на системата за професионално развитие в България и насоки за подобряване на резултатите от образованието и обучението на човешките ресурси“ , проведено през 2012 г. от Световната банка и Институт „Отворено общество“ (SABER WfD) – 19.12.2012 г.

В ЕК „Професионално ориентиране“ е проведена дискусия по проблемите на гъвкавата сигурност на пазара на труда с презентация на Франсоаз Маршан – директор на Център за оценка на компетентностите (Шамбери Франция), експерт и супервайзер към програма „Леонардо да Винчи“ на ЕС, консултант по въпросите на професионалното ориентиране, оценката и валидирането на професионалните компетентности.

1.3. Участие в изработването на съгласувани позиции по ключови проблеми на ПОО на ниво ЕС

През 2012 г. експерти от НАПОО участват като представители на България в работата на Европейската мрежа за осигуряване на качеството в ПОО и Европейската мрежа за създаване и развитие на европейска система за трансфер на кредити в ПОО. Целта на

мрежите е обмен на информация и опит, идентифициране и трансфер на успешни политики и практики.

През периода НАПОО работи като национален координатор за България в Европейската мрежа за обмен на информация, опит и експертиза в областта на ПОО (ReferNet). Целта на мрежата е да подпомага дейностите на CEDEFOP (Европейски център за развитие на професионалното образование и обучение), свързани с мониторинга, оценката, провеждането на проучвания и подготовката на доклади относно напредъка на държавите-членки на ЕС в изпълнението на общите приоритети в областта на ПОО.

През годината НАПОО участва със свои представители в следните работни семинари и срещи, организирани от европейски институции и организации:

- Работен семинар на CEDEFOP на тема „Привлекателност на професионалното образование и обучение – какво е най-важно и определящо за нейното постигане“;
- Първа и втора международна работна среща на тема „Идентифициране на национални подходи към предизвикателствата, свързани със заетостта и уменията в химическия сектор“, организирани по инициатива на Европейската комисия, във връзка със създаване на Секторен съвет в химическата промишленост;
- Работна среща 6 на Европейската мрежа за трансфер на кредити в ПОО, координирана от ЕК.

1.4. Участие в усъвършенстването на нормативната база, свързана с проблемите на ПОО и ориентиране

През 2012 г. са обсъдени, актуализирани и приети от УС предложенията на НАПОО за ЗИД на ЗПОО в следните тематични области: валидиране на компетентности, придобити чрез неформално обучение и самостоятелно учене; изграждане на Система за кредити в ПОО; изграждане на Национална система за кариерно ориентиране през целия живот; усъвършенстване на практическото обучение; усъвършенстване на Държавните образователни стандарти за придобиване на квалификация по професии; допълване на функциите и усъвършенстване на дейността на НАПОО в посока развитие и модернизиране на националната система за ПОО; допълване на функциите на институциите и организациите, имащи отношение към планирането, организирането и провеждането на качествено ПОО. Предложенията са изпратени в МОМН.

Актуализирани и представени в МОМН са предложенията за изменение и допълнение на Правилника за дейността на НАПОО във връзка с промените в Закона за администрацията и подзаконовите нормативни актове.

През периода Агенцията участва със становища и предложения в изготвянето на различни национални документи, касаещи развитието на човешките ресурси, ПОО и УЦЖ – актуализиране на Стратегията по заетостта до 2015 г., разработване на Националния план за действие по заетостта за 2013 г., отчитане изпълнението на Плана за действие за 2012 г. на Националната стратегия за УЦЖ, подготовка на националния доклад за съотнасяне на НКР към ЕКР и 2 Наредби на ДООИ във връзка с транспониране на Директива 2009/28/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2009 година за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници.

1.5. Изпълнение на функциите, регламентирани в чл. 42 т. 6, т.7, т. 8 и 9 на ЗПОО

Съгласно чл. 42 т. 6 на ЗПОО, въз основа на анализ на дейността на ЦПО и ЦИПО Агенцията прави предложения за усъвършенстване на системата на ПОО. В изпълнение на този регламент НАПОО ежегодно набира и анализира данни във връзка с дейността на ЦПО и ЦИПО през предходната година. Получените резултати за 2011 г. са предоставени на вниманието на заинтересованите институции и организации чрез публикация на интернет-страницата и презентации в работни групи, семинари и други форуми. Въз основа на резултатите от анализа на дейността на ЦПО през последните години, през 2012 г. е подготвено проектно предложение по ОП „Развитие на човешките ресурси“ на тема: „Подобряване качеството на услугите по професионално обучение на възрастни, предоставяни от центрове за професионално обучение ” - Приоритетна ос 3. „Подобряване качеството на образованието и обучението в съответствие с потребностите на пазара на труда за изграждане на икономика, основана на знанието“, Подприоритет 3.1. „Подобряване качеството на услугите в образованието и обучението“. Целта е развитие на капацитета на ЦПО за подобряване качеството на услугите, свързани с придобиване, разширяване и усъвършенстване на професионалните знания, умения и компетентности на заети и безработни лица в контекста на УЦЖ, чрез:

- разработване и внедряване в практиката на ЦПО на специализирани наръчници, насочени към усъвършенстване на дейностите по планиране, организиране и провеждане на предоставяните услуги;
- обучение на преподавателския състав /преподаватели, инструктори, наставници/ и служителите в ЦПО, ангажирани с планиране, организиране и контрол на предоставяните услуги, в подкрепа на практическото прилагане на включените в наръчниците подходи, методи, инструменти и техники.

Съгласно чл. 42, т. 7 на ЗПОО, НАПОО възлага провеждането и внедряването на научни изследвания в областта на ПОО и ориентиране. Изпълнението на тази функция със средства от държавния бюджет е силно ограничено. По тази причина Агенцията през целия период на съществуването си търси възможности за финансиране чрез инициране и участие в международни проекти по европейски програми / подробно разгледани в т. 4/.

В изпълнение на чл. 42, т. 8 на ЗПОО, НАПОО осъществява дейности в следните основни направления:

- Координиране на действията по разработване и изпълнение на национални стратегии;
- Участие в разработването и изпълнението на национални стратегии в частта им, касаеща ПОО.

През отчетния период НАПОО участва в изпълнението на Националната стратегия за учене през целия живот за периода 2008-2013 година. В рамките на своята компетентност е сред отговорните институции за реализиране на дейности и мерки, включени в две приоритетни направления на Плана - „Подобряване на възможностите за достъп до учене през целия живот” и „Осигуряване на качество и ефективност на ученето през целия живот”. През периода задачите и дейностите, за които НАПОО отговаря, са изпълнени.

Съгласно чл. 42, т. 9 на ЗПОО, НАПОО съдейства за международното признаване на документите за професионално образование и професионално обучение. Дейността по

признаване на професионални квалификации е възложена на Националния център за информация и документация. Агенцията оказва съдействие посредством изпълнението на две от основните си функции:

- Разработване и актуализиране на Списъка на професиите за ПОО;
- Разработване и актуализиране на проекти на ДООИ за придобиване на квалификация по професии.

Цитираните документи съдействат за повишаване на прозрачността на професионалните квалификации и осигуряват възможности както за признаване на сертификатите за ПОО на български граждани, които се реализират на пазара на труда в други европейски държави, така и на граждани на държави – членки на ЕС или на трети държави, които желаят да се включат в националния трудов пазар на България.

ОБОБЩЕНИЕ:

1. Резултатите от дейността през 2012 г. подкрепят и засилват очерталата се през последните години тенденция за утвърждаването на НАПОО като компетентна институция и надежден партньор в разработването и реализирането на националната политика в областта на ПОО. Партньорството се реализира чрез прилагане на инструментите на хоризонтална координация и реализация на трипартитния принцип на управление и дейност на Агенцията.

2. Комуникационната политика на Агенцията е насочена към разширяване и задълбочаване на взаимодействието с другите институции и организации, имащи отношение към реализирането на националната политика в областта на ПОО. Освен с традиционните партньори в лицето на държавните институции и национално представителните организации на работодателите и на работниците и служителите, през годината е разширено сътрудничеството с браншовите организации, областните и общински администрации и академичната общност.

3. Компетентната дейност на трипартитните структури на Агенцията - УС и ЕК по професионални направления и по професионално ориентиране, осигурява качествено изпълнение на изискванията и разпоредбите на ЗПОО. С цел повишаване на ефективността в работата им, се провеждат тематични дискусии по актуални и ключови проблеми на ПОО.

4. В рамките на ограничените си финансови ресурси НАПОО търси възможности за финансиране на дейностите за усъвършенстване на националната система за ПОО чрез инициране и участие в международни проекти по европейски програми и проект по ОП „Развитие на човешките ресурси”.

5. Агенцията все повече се утвърждава като координираща институция за постигане на съвместимост с политиките и стратегиите в областта на ПОО на ниво ЕС, чрез участието си в европейски и национални инициативи. За успешното изпълнение на тази задача, тя оползотворява резултатите от участието си в изпълнението на международни проекти, както и в Европейската мрежа за осигуряване на качеството в ПОО, Европейската мрежа за създаване и развитие на европейска система за трансфер на кредити в ПОО и Европейската

мрежа за обмен на информация, опит и експертиза в областта на ПОО (ReferNet), като национален координатор за България.

6. НАПОО се включва компетентно в разработването и усъвършенстването на стратегически, нормативни и методически документи и в съвместните действия, касаещи развитието на човешките ресурси, ПОО и УЦЖ на национално ниво, като съчетава и оползотворява възможностите и капацитета на администрацията, УС и ЕК. Фокус на предложенията ѝ е въвеждането на европейските инструменти за повишаване качеството и ефективността на ПОО – създаване на национална система за осигуряване и управление на качеството, на национална система за кредити, на национална система за валидиране на компетентности, на единна национална система за кариерно ориентиране през целия живот.

7. В рамките на своята компетентност НАПОО съдейства за международното признаване на документите за професионално образование и професионално обучение, като осигурява качествено разработване и актуализиране на ДОИ за придобиване на квалификация по професии и СПОО.

2. ОСИГУРЯВАНЕ НА ВИСОКО КАЧЕСТВО НА ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ КАТО КЛЮЧОВ ФАКТОР ЗА ПОСТИГАНЕ НА УСТОЙЧИВ ИКОНОМИЧЕСКИ НАПРЕДЪК, РАЗВИТИЕ НА ОБЩЕСТВОТО И ЛИЧНОСТТА

2.1. Усъвършенстване на дейностите по разработване на система от Държавни образователни изисквания (ДОИ) за придобиване на квалификация по професии

Съгласно чл. 42, т. 3., от ЗПОО НАПОО разработва и актуализира Държавните образователни изисквания (ДОИ) за придобиване на квалификация по професии.

През 2012 г. НАПОО продължи да прилага при разработването на ДОИ методическите документи, актуализирани през 2007 г. - „Рамкови изисквания за разработване на ДОИ за придобиване на квалификация по професии” и „Методически указания за разработване на ДОИ за придобиване на квалификация по професии”. В посочените документи, са регламентирани изискванията за разработване на ДОИ посредством „**резултати от ученето**”.

Дейността по разработване на Държавните образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии (ДОИ) е в съответствие с **Плана за дейността на Агенцията за 2012 г.**, в който са включени конкретни дейности, количествени параметри и индикатори за изпълнение. В края на първото полугодие на 2012 г. е направен отчет за изпълнението на Плана, който е приет от УС на НАПОО. През второто полугодие Агенцията продължи да реализира дейностите по разработването като взе предвид, изводите и препоръките, открити при изготвяне на шестмесечния отчет.

През 2012 г. дейността на Агенцията по разработване на ДОИ бе **ориентирана** в следните **две приоритетни направления**: максимално да бъдат покрити с ДОИ професиите от СПОО и да бъдат обезпечени с ДОИ професиите, които са предпочитани от ЦПО при лицензирането или при допълването на лицензията.

Успоредно с разработването на проекти на ДООИ по нови професии от списъка, по които няма разработени проекти на ДООИ, се реализираха и дейности по **актуализиране** на ДООИ. Актуализирането на ДООИ се налага поради настъпили промени в СППОО – основно допълване на нови специалности към професиите от списъка.

През 2012 г. експертите от НАПОО продължиха да оказват **методическа и експертна помощ** на работните групи за разработване на ДООИ на всички етапи от процеса на разработване и оценяване на проектите.

За работните групи се организираха и проведеха **еднодневни обучения**. Целта на обученията е да бъдат запознати авторите с изискванията, заложи в документите за разработване на проектите на ДООИ – „Рамкови изисквания” и „Методически указания”, и със спецификата за описание на квалификациите, на базата на подход, ориентиран към **„резултатите от ученето“**.

За работните групи и за отделни членове на работните групи **редовно** се организираха и провеждаха **консултации**, целящи привеждане на разработените проекти в съответствие с изискванията, заложи в методическите документи на НАПОО.

При обучението на работните групи се предоставя пълен комплект документи, съдържащ всички необходимите материали за обезпечаване на качествено разработване на проектите на ДООИ.

За оценяването на проектите на ДООИ, в съответствие с процедурата за разработване, са изготвени **рецензии от специалисти по съответните професии**.

Важен етап от оценяването качеството на ДООИ, е обсъждането на проектите от ЕК по професионални направления. През отчетния период са проведени са **16 заседания на ЕК по професионални направления** за обсъждане на проектите на ДООИ.

През цялата година редовно се поддържа актуално съдържанието на рубриката **„ДООИ за обсъждане в ЕК“**. В установения едноседмичен срок, преди датата на заседанието на ЕК, се публикуват проектите, които са предмет на обсъждане от експертните комисии. За своевременното подготвяне и по-оперативно протичане на заседанията на експертните комисии, всички материали, свързани с разработваните проекти се изпращат на членовете на ЕК и по електронна поща.

След експертната оценка от ЕК, проектите на ДООИ се обсъждат и приемат от УС на НАПОО. През 2012 г. в **шест** заседания на УС на НАПОО са внесени за обсъждане **14** проекта на ДООИ. Спазени са изискванията за представяне на проектите на ДООИ в установения едноседмичен срок преди съответното заседание на УС. Всички проекти, придружени с пълния комплект документи, необходими за обсъждането им, са публикувани на интернет-страницата на УС, с възможност за предварително изпращане на мнения и бележки по разработките от страна на членовете на Управителния съвет.

Проектите на ДООИ, одобрени от УС на НАПОО, са подготвени в срок за внасяне в МОМН. Всеки проект на ДООИ е редактиран и приведен в съответствие с настъпилите промени в НКПД, СППОО и др. документи, имащи отношение към разработването.

На всички проекти на ДООИ, преди представянето им в МОМН за утвърждаване от министъра на образованието, младежта и науката, се извършва техническа обработка в съответствие с **„Инструкцията за оформяне на проектите на ДООИ“**. Документът съдържа детайлно всички изисквания към текстовете на ДООИ, които задължително трябва да бъдат

включени във всеки проект, представен за утвърждаване и публикуване в Държавен вестник.

Спазени са и **сроковете** по отразяване на бележки в проектите на ДООИ, постъпили от други институции, при съгласувателната процедура, регламентирана в ЗПОО. **Преработените проекти на ДООИ са по 12 професии**, като бележките са основно за привеждане на разработените материали с актуализирани наредби, промени в закони, хармонизиране с директиви и др. В случаите, в които е възникнала необходимост, са проведени **допълнителни консултации** с авторите на ДООИ, с **външни експерти** и са организирани заседания на ЕК по съответните професионални направления. Преработените проекти отново са представени в МОМН за утвърждаване и публикуване в ДВ.

През 2012 г. НАПОО продължи да поддържа **актуална информация на интернет-страницата** на Агенцията във връзка с процеса на разработване/актуализиране на ДООИ. Информацията своевременно се актуализира и допълва в зависимост от броя на разработените проекти и на утвърдените и публикувани в Държавен вестник Наредби за ДООИ. През годината са публикувани **80 ДООИ в ДВ**.

Потребителите на интернет-страницата на НАПОО имат възможност за **изтегляне и ползване на ДООИ** и за предоставяне на **обратна връзка** под формата на мнения и предложения, с цел подобряване качеството на разработваните проекти.

За улесняване на потенциалните кандидати за лицензиране, както и за кандидатите, които желаят допълване на лицензията си с нови професии и специалности, през 2012 г. в менюто с публикуваните в Държавен вестник ДООИ, е изведена в самостоятелна графа **„Материалната база за обучение по теория и практика по съответната професия“**.

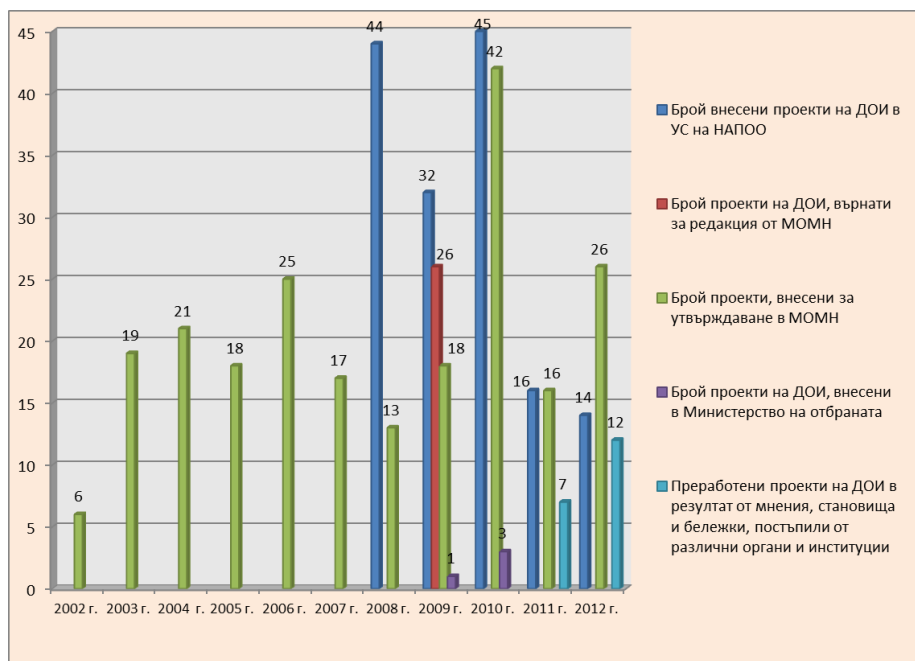
Количествени показатели във връзка с разработването на ДООИ за придобиване на квалификация по професии през 2012 г.:

- Общ брой на ДООИ, по които НАПОО работи през 2012 г. - **24** (включват се възложените за разработване **12** проекта на ДООИ и преработените **12** ДООИ с бележки от съгласувателната процедура);
- Подготвени, внесени за обсъждане и приети от УС на НАПОО - **14** проекта на ДООИ;
- Общ брой на ДООИ представени в МОМН за съгласуване и утвърждаване - **26** проекта на ДООИ (приети от УС и преработени с бележките от съгласуването);
- Общ брой на ДООИ, публикувани в ДВ - **80**;
- В процедура на разработване **са 6 проекта на ДООИ**, които ще бъдат завършени през 2013 г.
- Брой консултации за оказване на методическа, експертна и техническа помощ на работните групи при разработване/актуализиране на проектите на ДООИ – **45**;
- Брой организирани и проведени заседания на ЕК за обсъждане на проекти на ДООИ – **16**;
- Брой редактирани проекти на ДООИ – **14**.

Обобщена информация за процеса на разработване на ДООИ по години за периода 2002-2012 г. е представена на **Фиг. 1**.

Фиг. 1.

Обобщена информация във връзка с разработването и актуализирането на ДОО за придобиване на квалификация по професии в периода 2002 – 2012 г.

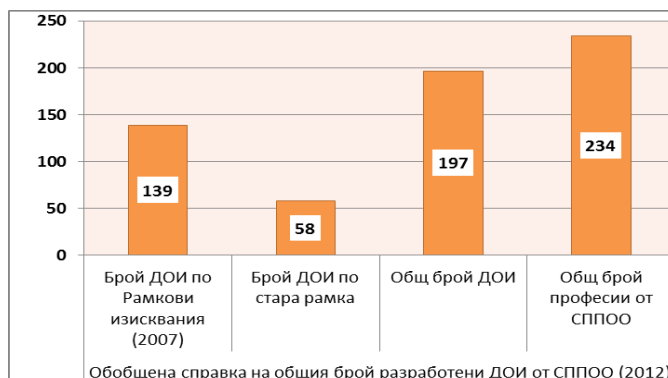

Към 31.12.2012 г. общият брой на разработените ДОО от СППОО (последно актуализиран със заповедта от м. май 2012) е **197** (Фиг. 2), разпределени по следния начин:

- ДОО по Рамкови изисквания, 2007 г. – **139**;
- ДОО по стара рамка – **58**;
- Брой професии от СППОО по които няма разработени ДОО – **37**.

Фиг. 2.

Обобщена справка за разработването на ДОО за придобиване на квалификация по професии към 31.12.2012 г.

Специфичен аспект от работата на НАПОО през 2012 г. по разработване на ДООИ за придобиване на квалификация по професии е продължаване на дейностите, свързани с подготовката за въвеждане на „Европейска система за кредити в професионалното образование и обучение“ (ECVET). Ангажиментите на национално ниво по въвеждане на „Европейската система за кредити в професионалното образование и обучение“ произтичат от Препоръката на Европейския парламент и на Съвета от 18 юни 2009 година. Целта на Европейската система за кредити в ПОО е да се улесни трансфера, признаването и натрупването на оценени **„резултати от ученето“** на лица, чиято цел е да придобият професионална квалификация.

Важна предпоставка за въвеждането на „Европейската система за кредити в ПОО“ на национално ниво е подходът, който НАПОО прилага от 2007 г. за описание на ДООИ, ориентирани към **„резултатите от ученето“**. Следващата важна стъпка, която предстои да бъде предприета, е усъвършенстването на методологията за разработване на ДООИ. Методологията трябва да дава възможност резултатите от ученето да бъдат групирани и систематизирани в **„единици резултати от ученето“**, в съответствие с принципите и техническите характеристики, произтичащи от Препоръката за създаване на „Европейската система за кредити в ПОО“.

Друг важен аспект от дейността на НАПОО, свързана с въвеждането на „Европейската система за кредити в ПОО“, е определянето на Агенцията за Национална координационна точка (НКТ) по въпросите на въвеждането на Европейска система за кредити в ПОО. С писмо на министъра на образованието, младежта и науката от м. юни 2012г. НАПОО получи статут на НКТ.

Като НКТ, Агенцията има следните задачи:

- Сътрудничество с другите компетентни национални институции по провеждане на инициативи по разпространение и подкрепа на ECVET на национално, секторно и местно ниво;
- Създаване на платформа за обмен на актуална информация и на опит между заинтересованите страни;
- Идентифициране и създаване мрежа от ползватели на ECVET на секторно, национално и европейско ниво;
- Координиране и съгласуване на процеса на сътрудничество при прилагането на ECVET;
- Осигуряване на единни насоки за тестването и прилагането на ECVET – процедури и механизми за описание на квалификациите, въз основа на „резултати от ученето“, групиране на резултатите от ученето в „единици резултати от ученето“, признаване, натрупване и трансфер на резултати от ученето и др.;
- Установяване на контакти и периодично обменяне на информация с други Национални точки за координация, свързани с въпросите по въвеждането на Европейските инструменти и принципи в ПОО – EQF, EQAVET, НКР, и др.

Работата на НКТ за въвеждането на ECVET, се подпомага от Националната експертна група, която бе създадена с Решение на УС на НАПОО през 2010 г. Националната експертна група проведе **2 заседания** и предприе конкретни мерки за популяризиране и координиране на дейностите, свързани с въвеждането на Европейската система за кредити в професионалното образование и обучение (ECVET).

В изпълнение на т. 5 от посочените задачи, Националната експертна група се ангажира да систематизира опита от участието в различни проекти, насочени към тестване и прилагане на ECVET – процедури и механизми за описание на квалификациите, въз основа на „резултати от ученето“, групиране на резултатите от ученето в „единици резултати от ученето“, признаване, натрупване и трансфер на резултати от ученето и др.

Част от разработките са подготвени и ще бъдат включени в Бюлетина на НАПОО за 2012г. За популяризиране на работата на НКТ е създадена **специализирана рубрика** на интернет-страницата на Агенцията, в която освен оперативните документи са публикувани и разработки от проектите на НАПОО, както от проекти, разработени от външни институции. Ценен принос за изработване на **национален подход** за описание на ДОО, въз основа на „единици резултати от ученето“ има участието на експерти от НАПОО в проекта, координиран от МОМН и финансиран със средства от немската организация GIZ. В рамките на дейностите по проекта са разработени примерни модели на ДОО, описани под формата на „единици резултати от ученето“ по следните професии от СПОО: „Хлебар-сладкар“, „Програмист“ и „Готвач“. След дефиниране и описание на „единиците резултати от ученето“ за тези професии, предстои през 2013г. да бъдат проведени обучения, свързани с оценяването на компетентностите, включени в съответните „единици резултати от ученето“.

ОБОБЩЕНИЕ:

1. Процесът на разработване на ДОО и през 2012 г. протича в съответствие с Рамковите изисквания и Методическите указания (2007) и се развива успешно.
2. Методологията за разработването на ДОО, ориентирани към „резултатите от ученето“, е сериозна предпоставка за въвеждането на „Европейската система за трансфер на кредити в ПОО“ (ECVET).
3. Дефинирането на „резултатите от ученето“ (елемент 4 на ДОО) улесняват въвеждането и прилагането и на другите европейски инструменти и принципи в ПОО - ЕКР/НКР, Европас, валидиране и признаване на неформално и самостоятелно учене, кариерно ориентиране и др.
4. ДОО осигуряват предпоставки за повишаване на прозрачността и съпоставимостта на професионалните квалификации в подкрепа на международното признаване на документите за професионално образование и професионално обучение, и на транснационалната мобилност.
5. С участието и през 2012 в международни проекти, семинари, работни срещи, дискусии и обучения г., НАПОО продължи да обогатява опита си във връзка със създаване на условия и предпоставки за въвеждане на Европейската система за кредити в ПОО.
6. Опитът от проектите подпомага НАПОО при адаптиране на методологията за разработване на ДОО, ориентирани към „единици резултати от ученето“.
7. Количествените показатели за 2012 г. показват, че със собствено финансиране и с наличния експертен ресурс НАПОО успява да поддържа очерталата се през годините темп на разработване на ДОО. Необходимо е да се подсилят механизмите за мотивиране на

външните експерти, участващи в разработване на ДОИ за придобиване на квалификация по професии, за да се постигне и по-прецизен подбор на автори, особено представители на работодателите.

8. След отпадането от финансиране на проекта по ОП „РЧР“ „Подобряване качеството на ПОО“, за въвеждане на подхода за разработване на ДОИ за придобиване на квалификация по професии във вид на „единици резултати от ученето“, е необходимо да се проведе широка дискусия със заинтересованите страни, с цел да се търсят други възможности за осигуряване на условия и предпоставки НАПОО да стартира дейността си в тази приоритетна област чрез:

- осигуряване на финансови ресурси за обучение на разработващи екипи и на оценители на ДОИ и за заплащане на разработването на ДОИ;
- финансиране разработването и отпечатването на методически материали;
- провеждане на целенасочена информационна кампания сред заинтересованите страни;
- финансиране на отпечатването и разпространението на разработените ДОИ в институциите за ПОО и др. заинтересовани страни, вкл. и за тези, които са на пазара на труда;
- финансиране създаването и поддържането на интернет-базирани ресурси, свързани с ДОИ и с оценяването на компетенциите – тестове, казуси, практически задачи, въпросници, и др., които ще подпомогнат изпълнението на дейностите по въвеждане на Система за признаване на знания, умения и компетентности, придобити чрез неформално и самостоятелно учене.

2.2. Актуализиране на Списъка на професиите за професионално образование и обучение

Съгласно чл. 42, т. 3. на ЗПОО, НАПОО разработва и предлага на министъра на образованието, младежта и науката Списъка на професиите за професионално образование и обучение (СППОО).

В Плана за 2012 г. по този приоритет е предвидено изпълнението на дейност „Усъвършенстване на Списъка на професиите в съответствие с променящите се нужди на пазара на труда и с Националната класификация на професиите и длъжностите, 2012“.

Всички внесени в НАПОО предложения през годината са обсъдени от ЕК по съответното професионално направление, при спазване изискванията на „Процедурата за актуализиране и поддържане на Списъка на професиите за професионално образование и обучение“, приета от УС на НАПОО. Подкрепените от ЕК предложения са представени за одобряване от УС на НАПОО.

На основание изискванията на ЗПОО, приетите от УС предложения за допълване на списъка, са представени на министъра на образованието, младежта и науката за съгласуване и издаване на заповед за актуализиране на СППОО.

През 2012 г. е издадена една **Заповед** за актуализиране и допълване на СППОО. Промените **своевременно** са отразени и оповестени на интернет-страницата на НАПОО. В проектите на ДОИ, които са в процедура на разработване и оценяване също се допълват настъпилите през годината изменения и допълнения в СППОО.

На вносителите, чиито предложения не съответстват на законовите и подзаконовите изисквания и на изискванията на процедурата, НАПОО оказва **експертна и методическа помощ**, която да подпомогне преработването на предложенията.

На вносителите, чиито предложения не са одобрени от ЕК или от УС, са дадени **конкретни препоръки** за привеждането им в съответствие с изискванията, заложи в „Процедурата за актуализиране и поддържане на Списъка на професиите за професионално образование и обучение“.

През 2012 г. са проведени **11 заседания** на ЕК по професионални направления за обсъждане на внесените предложения за допълване на СППОО. Одобрените **12 предложения** са подготвени за внасяне и обсъждане в УС на НАПОО. Всички одобрени от УС предложения своевременно са внесени в МОМН за утвърждаване от министъра на образованието, младежта и науката, в съответствие с регламентираната в ЗПОО процедура.

Проведени са **48 консултации** с авторите на предложенията и с потенциални кандидати, изявили желание за внасяне на нови предложения. За предложенията за допълване на нови професии като „Асистент на лекаря по дентална медицина“ и „Татуист“, НАПОО предприе мерки и осигури възможност за провеждане на допълнителни консултации с външни експерти и обсъждания в ЕК.

Своевременно е публикувана на интернет – страницата на НАПОО заповед от **23.05.2012 г.** на министъра на образованието, младежта и науката за изменение и допълнение на СППОО.

ОБОБЩЕНИЕ:

1. „Процедурата за актуализиране и поддържане на Списъка на професиите за професионално образование и обучение“ **подпомага** кандидатите при подготовката на предложенията за допълване на СППОО с нови професии/специалности.
2. През 2012 г. продължава да е активно внасянето на предложения за промени в СППОО - основно за допълване на нови професии/специалности в СППОО - **15 броя**.
3. Преобладаващата част от предложенията са внесени **от представители на бизнеса**, като резултат от необходимостта за осигуряване на **нови умения** за конкретни работни места в съответните сектори от икономиката.
4. За вземане на компетентно решение относно приемането на предложенията за промени в СППОО съдейства **активното участие на работодателите** в ЕК и в УС.

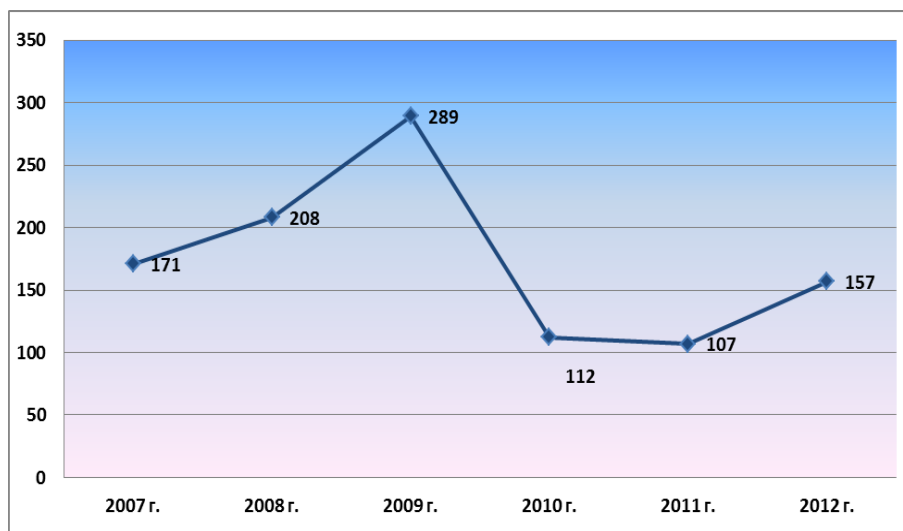
2.3. Лицензиране и разширяване на мрежата от ЦПО и ЦИПО

Съгласно **чл. 42, т. 2** от ЗПОО, НАПОО „издава и отнема лицензии за професионално обучение и професионално ориентиране“. През отчетния период са лицензирани **78** нови ЦПО и **79** центъра са допълнили лицензиите си с нови професии и специалности. Към 31.12.2012 г. в открита процедура за лицензиране са 38 ЦПО. На 4 ЦПО са отказани лицензии поради некачествено подготвени документи. Няма издадени лицензии на ЦИПО (5 през 2011 г.).

Измененията в броя на лицензионните процедури на ЦПО, реализирани от Агенцията през последните години, могат да се проследят на **Фиг. 3** и **Фиг. 4**.

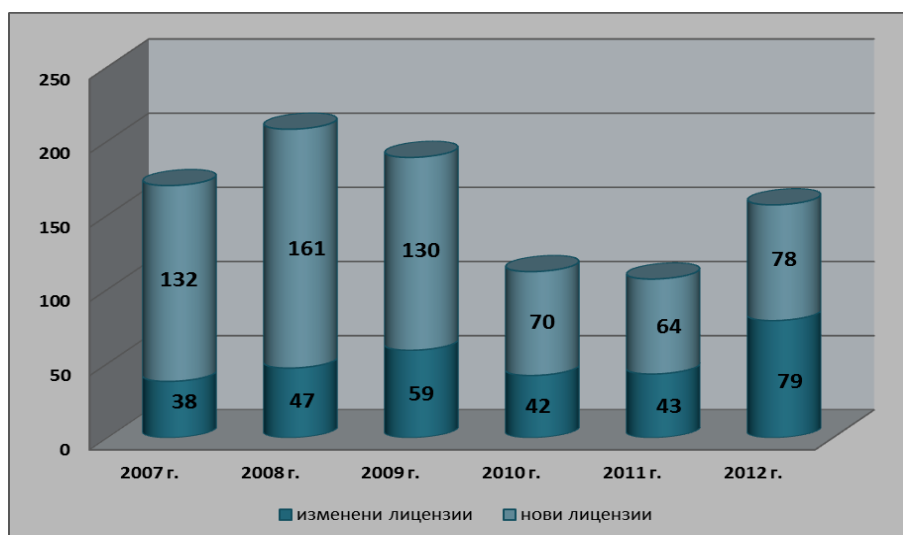
Фиг. 3.

Брой лицензионни процедури по години

Фиг. 4.

Брой издадени и изменени с допълване на нови професии и специалности лицензии по години

След значителния спад през 2010 и 2011 г., броят на лицензионните процедури през 2012 г. чувствително се повишава, което е по-силно изразено при процедурите за изменение на издадена лицензия с добавяне на нови професии и специалности. Очевидно, този факт като цяло може да се свърже със засилените мерки за повишаване и усъвършенстване на

професионалната квалификация на безработни и заети лица, финансирани от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ и Държавния бюджет. В същото време, относителното насищане на пазара на обучителни услуги с доставчици на професионално обучение на възрастни както в количествен, така и в териториален аспект, определя стремежа на вече лицензираните центрове да разширяват дейността си чрез добавяне на нови професии и специалности в лицензията.

Реализираните през 2012 г. лицензионни процедури обхващат **1466 професии и 2198 специалности (Фиг. 5)**, от които:

- в рамките на нови лицензии 793 професии и 1178 специалности;
- в рамките на издадени вече лицензии 673 професии и 1020 специалности.

Фиг. 5.

Интересът на ЦПО и през 2012 г., както през целия предишен период, е насочен предимно към професии, предлагащи по-големи възможности за реализация на пазара на труда, например туризъм, строителство, стопанско управление и администрация, селско стопанство.

Преобладават лицензиите, издадени на ЦПО в големите градове. Тази тенденция съответства на разпределението на икономически активното население в страната и показва по-големия интерес към повишаване и усъвършенстване на професионалната квалификация в големите градове.

По-важните индикатори, характеризиращи дейностите по лицензиране на ЦПО и ЦИПО през 2012 г., са:

- В периода са проведени **над 9000 консултации** (в НАПОО, по телефона, по e-mail) с кандидати за лицензиране и с външни експерти по лицензионните процедури. Средно в рамките на работния ден експерт, работещ по лицензионните процедури, предоставя 6 консултации.
- **Външните експерти, участващи като оценители в процедурите по лицензиране, са консултирани и обучавани редовно** от експертите на НАПОО. Обученията се провеждат

индивидуално във връзка с конкретни казуси. Липсва финансиране за провеждане на специално организирани обучения.

- Проведени са **157 заседания на ЕК** по съответните професионални направления (107 през 2011 г.). Документите за разглеждане и обсъждане от ЕК са подготвени качествено, няма върнати документи за преработване.
- Сроковете за лицензиране, определени в процедурата, се спазват стриктно и акуратно. Няма просрочени лицензионни процедури. **Средната продължителност на лицензионната процедура е 59 дни** от подаване на документите в НАПОО, с **35 % по-кратка** от определения в ЗПОО срок от три месеца (22% през 2011 г.).
- **Средният брой лицензионни процедури на експерт е 26** (при 17,8 за 2011 г., 15 за 2010 г., 31,5 за 2009 г., 26 за 2008 г., 24,5 за 2007 г., 18,5 за 2006 г. и 15 за 2005 г.).
- **Спазването на стандартите за административно обслужване** в дейностите по лицензиране дава възможност за по-голяма ефективност в работата на администрацията. В НАПОО няма постъпили жалби и възражения във връзка с работата на експертите и служителите през 2012 г.

През 2012 г. временно са отнети 39 лицензии за срок от 6 месеца на ЦПО, които и след процедурните писма не са подали годишната си информация. След изтичане на 6-месечния срок от тях са възстановени 13, а 26 са отнети окончателно. **Общо окончателно са отнети 32 лицензии на ЦПО** (39 през 2011 г.) и **1 на ЦИПО**. Заличена е 1 лицензия на ЦПО, поради прекратяване на юридическото лице, съгласно чл. 49г, ал. 2 на ЗПОО.

След приключилите лицензионни процедури и процедури по отнемане на лицензии, действащи в края на 2012 г. са 886 ЦПО (840 в края на 2011 г.) и **6 ЦИПО** (7).

Съгласно **чл. 42, т. 13 от ЗПОО**, НАПОО „разработва и утвърждава формуляри и образци на документи за лицензиране“. С цел усъвършенстване на дейностите по лицензиране, през периода са подготвени предложения за изменение и допълнение на:

- заявлението и формуляра за лицензиране на ЦПО и заявлението и формуляра за изменение на лицензия с допълване на нови професии и специалности на ЦПО, приети на заседания на УС на НАПОО, 18.01.2012 г. и на 21.11.2012 г.;
- процедурите за лицензиране на ЦПО и ЦИПО, приети на заседание на УС на НАПОО, 18.01.2012 г.

Основна част от измененията са във връзка с необходимостта от попълване на данни от ЦПО и ЦИПО в ИС на НАПОО, както и с политиката за облекчаване на лицензионната процедура чрез предоставяне на електронни административни услуги. Измененията в документите са отразени своевременно на интернет страницата и в ИС на НАПОО.

Поддържането на регистър на ЦПО и ЦИПО и регистър на отнетите и заличени лицензии е една от функциите на НАПОО, определена в **чл. 42, т. 10 на ЗПОО**. Освен тези регистри, НАПОО поддържа и регистър на откритите процедури за лицензиране или изменение на лицензия с добавяне на нови професии и специалности. Регистърът има публичен достъп и дава възможност на кандидатите да проследяват статуса на подадените документи. Регистрите са публикувани на интернет страницата на Агенцията, в ИС на НАПОО (<https://is.navet.government.bg/test>) и в сайта на регулаторните режими, поддържан от МС. Поддържаната и през 2012 г. актуална информация в регистрите, осигурява прозрачност на дейността на Агенцията, прозрачност на дейността на централите и възможност на

институциите, бизнеса и гражданите да се информират относно услугите, които централните предоставят.

Продължава успешното прилагане на процедурата за изменение на наименованията на професии и специалности в лицензиите на ЦПО във връзка с изменения в СПОО и процедурата за вписване на промени в обстоятелствата на ЦПО и ЦИПО.

ОБОБЩЕНИЕ:

1. През 2012 г. продължава успешното прилагане на процедурите по лицензиране и развитие на мрежата от лицензирани центрове. Наблюдава се повишаване на броя на лицензионните процедури на ЦПО в сравнение с предходните две години, което е по-силно изразено при процедурите за изменение на издадена лицензия с добавяне на нови професии и специалности.

2. През отчетния период не са постъпили документи и не е лицензиран нито един ЦИПО. Необходими са значителни промени в нормативната база, които да мотивират кандидатите за лицензиране.

3. В резултат на процедурите по издаване и отнемане на лицензия, в края на 2012 г. броят на действащите на територията на страната ЦПО е 886, а на ЦИПО – 6.

4. Работата на НАПОО по лицензиране на ЦПО и ЦИПО се осъществява при пълна прозрачност и достъпност за фирмите и организациите – кандидати за лицензиране. Критериите, процедурите, изискванията и формулярите за кандидатстване са публикувани на интернет страницата на НАПОО и се актуализират своевременно след взетите от УС решения.

5. Качеството на дейностите по реализиране на лицензионните процедури е на високо професионално ниво – няма върнати от представените за разглеждане в ЕК документи и материали, провалена или нарушена процедура, неспазени срокове, жалби и сигнали за нарушения от потребителите.

6. Въпреки значителната ангажираност на експертите, участващи в дейностите по лицензиране, свързана с внедряването на ИС и прилагането на европейските инструменти за осигуряване на качеството в ПОО, средният брой на лицензионните процедури за експерт съществено е увеличен (от 17,8 през 2011 г. на 26), а средната продължителност на лицензионната процедура на ЦПО е с 35 % по-кратка (при 22% през 2011 г.) от определения в ЗПОО срок от три месеца. Основни фактори за ускоряване на процедурите са: спазване на стандартите за административно обслужване и съответно повишаване на ефективността на работата на администрацията; подобряване качеството на подадените документи в резултат на проведените от експертите консултации на кандидатите за лицензиране; повишаване на професионализма на всички участници в лицензионните процедури на базата на натрупан опит.

7. ИС на НАПОО създава възможности за облекчаване на процедурата по лицензиране и за постигане на още по-голяма прозрачност на процеса. Във връзка с предоставянето на електронни административни услуги, през периода са изменени и допълнени заявленията и формулярите за лицензиране на ЦПО, заявленията и формулярите за изменение на лицензия

с допълване на нови професии и специалности на ЦПО и процедурите за лицензиране на ЦПО и ЦИПО.

2.4. Последващ контрол върху дейността на лицензираните ЦПО и ЦИПО

Съгласно **чл. 42, т. 2а на ЗПОО**, НАПОО осъществява последващ контрол на дейността на лицензираните центрове въз основа на разработените, приети от УС и успешно прилагани до момента „Система за мониторинг и последващ контрол на лицензираните ЦПО“ и „Методика и процедура за осъществяване на последващ административен контрол на ЦПО“. Тъй като издадаваната на центровете лицензия е безсрочна, контролът е основен инструмент за осигуряване на качеството на провежданото от тях професионално обучение. Осъществяваният от Агенцията контрол включва проверки на място и мониторинг на дейността на ЦПО и ЦИПО.

Проверките на дейността на ЦПО и ЦИПО от експертите на НАПОО заемат важно място в разглежданата дейност. Основната им цел е гарантиране на изпълнението на изискванията на издадената лицензия. През 2012 г. са осъществени **43 проверки на ЦПО** (65 през 2011 г.), които водят до окончателно отнемане на 6 лицензии (25 през 2011 г.), поради преустановяване на дейността на центровете за повече от 12 месеца (чл. 49г на ЗПОО). Проведена е една съвместна проверка с АЗ във връзка с качеството на обучението, финансирано с ваучери по ОП „Развитие на човешките ресурси“. Липсва инициатива за съвместни проверки от страна на АЗ. Поради малкия брой и системния контакт с ЦИПО, проверки на дейността им през годината не са осъществени.

Резултатите от реализираните проверки на ЦПО могат да се обобщят по следния начин:

- Провежданото професионално обучение в проверените центрове съответства на изискванията на нормативната уредба - Закона за професионалното образование и обучение, Наредба 3 от 15.04.2003 г. за системата на оценяване и Наредба 4 от 16 април 2003 г. за документите за системата на народната просвета.
- Центровете имат капацитет да предоставят качествено професионално обучение. Разполагат с добре структурирани учебни планове и програми, квалифицирани преподаватели. Теоретичното и практическото обучение е организирано в материално-техническа база, съответстваща на ДООИ за придобиване на квалификация по професия. Документацията се води редовно и се съхранява по установения ред.
- Идентифицирани са пропуски предимно от организационен характер, свързани с квалификацията на обучаващите и процедурите за провеждане на държавните изпити.

НАПОО осъществява **постоянно наблюдение на дейността на ЦПО и ЦИПО** посредством набиране, обработка и анализ на информация във връзка с дейността им през предходната година, съгласно **чл. 22, ал. 8 на ЗПОО**. Набирането на данни за дейността на центровете е от изключителна важност за идентифициране липсата на дейност за повече от 12 месеца, което съгласно чл. 49г на ЗПОО е причина за окончателно отнемане на лицензия. В рамките на тази дейност успешно се прилага съвместната методика на НАПОО и НСИ и общата форма за годишна отчетна информация на центровете. Това позволява да се осигури съответствие между информационните масиви на НАПОО и официалната национална статистика.

През 2012 г. е събрана, обработена от НСИ и анализирана информацията за дейността през 2011 г. на 794 или 94,5 % от лицензираните ЦПО (779 през 2011 г.) и 6 ЦИПО. Чрез екселски файл са подали информация за дейността си през 2011 г. 696, а през ИС на НАПОО – 104 центъра. Обобщените данни са публикувани на интернет страницата на Агенцията. **Годишната информация за дейността на центровете през 2012 г. се събира само през ИС.**

ОБОБЩЕНИЕ:

1. Системата за последващ контрол на лицензираните ЦПО и ЦИПО е важен инструмент за осигуряване на качеството на предоставяните от тях услуги и превенция на възможни нарушения на нормативната база и условията на издадената лицензия.
2. Количествените показатели за 2012 г. показват, че със собствено финансиране и с наличния експертен ресурс, НАПОО успява да осъществява проверки на място, като в повечето случаи ги комбинира с проверки в рамките на процедури за лицензиране. За разширяването на контролната дейност на Агенцията е необходимо в бюджета на НАПОО за 2013 г. да бъдат планирани допълнителни финансови средства.
3. Използваната от НАПОО методика за събиране на годишна информация за дейността на центровете е работеща и достатъчно надеждна, от гледна точка проследяване дейността на центровете и набирането на данни във връзка с: пазара на обучаващи услуги за лица над 16-годишна възраст в страната; търсенето на професии и специалности на пазара на труда; начина на организиране и финансиране на квалификационното обучение; търсенето на услуги по професионално ориентиране.

3. РАЗВИТИЕ НА ИНФОРМАЦИОННАТА ИНФРАСТРУКТУРА НА НАПОО

3.1. Предоставяне на електронни административни услуги

Разработената в рамките на проекта на НАПОО по ОПАК ИС дава възможност да се поддържат следните регистри:

- Регистър на лицензираните ЦПО и ЦИПО. Регистърът има публичен достъп и дава възможност да се проследява активността на лицензираните центрове;
- Регистър на подадени документи от кандидати за лицензиране или за изменение на издадената лицензия. Регистърът има публичен достъп и дава възможност на кандидатите да проследяват статуса на подадените документи;
- Регистър на обучените лица по курсове и целеви групи, въведени от центровете в ИС, с идентификационни данни, място и курс, в който е проведено обучението;
- Регистър на преподавателите по теория и практика, вписани от центровете в ИС - CV, основна и допълнителна квалификация, участие в курсове за обучение;
- Регистър на материалната база на ЦПО по професии и специалности, с данни за населено място, основни и специфични параметри и др.

В резултат на актуалната информация в регистрите, от системата могат да се предоставят справки за: предлагани, предстоящи, текущи и приключили курсове на обучение; курсове по професии и специалности; включени в обучение и успешно завършили курсисти;

преподаватели – по професии и специалности, по центрове, по области и населени места; конкретни данни за ЦПО и ЦИПО и др. Справките улесняват работата на експертите от НАПОО във връзка с мониторинга и контрола на центрoвете. Богатата информация за лицензираните ЦПО и ЦИПО, поддържана в регистрите, осигурява прозрачност на дейността на Агенцията и на центрoвете, дава възможност на институциите, бизнеса и гражданите да се информират относно предоставяните от тях услуги. Последните могат да получат директно информация за предстоящите курсове и да се включат в този/тези, които отговарят на изискванията и желанията им.

ИС на НАПОО позволява он-лайн подаване на заявления за издаване или изменение на издадена лицензия и на годишната информация за дейността на центрoвете, съгласно чл. 22, ал. 8 от ЗПОО.

В резултат на настойчивата и последователна работа на експертите от Агенцията, през 2012 г.:

- са проведени 35 обучения на представители на ЦПО за работа с ИС;
- 96 % от всички фигуриращи в регистъра центрoве са с активен статус в системата.

По данни от ИС, за отчетния период 781 ЦПО са въвеждали курсове за професионално обучение, 839 центъра са въвеждали преподаватели, 802 са въвели данни за МТБ. Общият брой на преподавателите, въведени в ИС е 14456, а общият брой на въведените бази е 5781. Тази информация дава възможност да се анализира задълбочено състоянието на мрежата от ЦПО и да се правят изводи и препоръки за усъвършенстването ѝ.

Интерес представляват някои параметри на ИС на НАПОО към 31.12.2012 г.

В системата работят 1413 оператори на данни (потребители с право да въвеждат и/или променят данни в системата), от тях:

- 27 администратори от НАПОО (19 от тях служители на НАПОО);
- 211 експерти;
- 1147 администратори от ЦПО.

Времето на работа със системата от въвеждането ѝ в експлоатация (01.08.2010 г.) е общо 20 740 часа, 50 379 сесии, от които:

- 1 727 часа администратори на НАПОО, 5 745 сесии;
- 15 часа експерти на НАПОО, 84 сесии;
- 18 981 часа ЦПО-администратори, 44 637 сесии;
- 13 часа експерти от ЦПО, 53 сесии.

През 2012 г. времето на работа със системата е общо 12 409 часа, 31 803 сесии, от които:

- 430 часа администратори-НАПОО, 2 905 сесии;
- 6 часа експерти на НАПОО, 36 сесии;
- 11 960 часа ЦПО-администратори, 28 809 сесии;
- 13 часа експерти от ЦПО, 53 сесии.

Средната продължителност на сесиите е 23.4 минути.

Средно брой сесии на ден: 87.1 (при база 365 дни).

Посочените данни показват, че в ИС се работи успешно. Голямата база от информация и данни в ИС осигурява възможност за задълбочен анализ на системата на професионалното обучение на възрастни, не само от НАПОО, но и от други институции и организации – АЗ, МТСП, МОМН, БСК и др. социални партньори, имащи отношение към ПОО. Проведени са

разговори с АЗ и НАЦИД за ползване на наличните данни за проведените обучения в ИС на НАПОО.

Системата има значителен капацитет, който може да се използва за надграждане с модули от съществено значение за развитието на системата на ПОО, напр. модул за издадените от ЦПО документи след успешно приключило професионално обучение – Свидетелство за професионална квалификация и Удостоверение за професионално обучение. Необходимо е работата по поддържане и надграждане на ИС и през 2013 г. да бъде с приоритетно значение в дейността на НАПОО. Надградената ИС с възможности за проследяване на законосъобразното издаване на документи ще създаде възможност поетапно да се създава професионално портфолио на обучаемите в процеса на УЦЖ.

3.2. Поддържане на актуална информация за резултатите от дейността на НАПОО

Поддържането на актуална информация за резултатите от дейността на НАПОО през 2012 г. се осигурява чрез интернет страницата на Агенцията, информационния бюлетин за 2011 г., брошура на български и на английски език. В процес на подготовка е бюлетинът за 2012 г.

Интернет страницата на НАПОО е в CMS формат и е изцяло ориентирана към потребителите. В менюто са включени всички функции, политики, дейности и задачи на Агенцията. И през 2012 г. интернет страницата на НАПОО се актуализира в съответствие с взетите решения на УС или с настъпили промени в нормативните актове. НАПОО поддържа актуални регистри и данни за ЦПО и ЦИПО на интернет страницата си и в ИС.

Интернет сайтът на НАПОО е регистриран в сайта на правителството, директория „Агенции. Камари“ на портал „Бизнес“ в <http://www.need.bg/> и в KATALOG.BG, откъдето периодично се получават данни за посещенията. Поддържането и усъвършенстването на сайта е резултат от активното участие на служителите от Агенцията и външен доставчик. Дейностите са включени в техните лични индивидуални планове и изпълнението се следи в процеса на атестиране.

Контактът с клиентите се осъществява по всички възможни канали за връзка: личен контакт, денонощна телефонна връзка, факс, електронен адрес (paroo@navet.government.bg) и писма по пощата.

Към официалния сайт на НАПОО е разработена и се поддържа специализирана интернет страница за обслужване работата на УС на НАПОО и на ЕК.

Актуалната информация в ИС на НАПОО за предстоящи, предлагани и текущи курсове за професионално обучение, организирани от ЦПО, подпомага заинтересуваните лица при вземане на решения за включване квалификационен курс. Регистърът на лицензираните центрове се ползва не само от директните потребители, но и от организации и администрации, чиято дейност е свързана с професионалното обучение.

ОБОБЩЕНИЕ:

1. През 2012 г. експертите от НАПОО, екипът на Консорциум „Админсофт-Призма 66“ и екипите на голяма част от ЦПО и ЦИПО се справят успешно с работата по внедряване на ИС.

2. Информацията в ИС е полезна и необходима не само за дейността на НАПОО, но и на други институции и организации, имащи отношение към ПОО, гражданите и бизнеса. Коефициентът на полезно действие на ИС може да се повиши при интегрирането ѝ със системи на други администрации - АЗ, МОМН, НАЦИД и др.

3. Интернет страницата на НАПОО продължава да осигурява прозрачност и достъп до актуална информация и данни в областта на ПОО, през 2013 г. е необходимо да се обогати с нови рубрики и информация.

4. Липсата на финансови ресурси през годината не позволи интегриране на сайта и ИС на софтуерно ниво.

4. УЧАСТИЕ В МЕЖДУНАРОДНИ ПРОЕКТИ

Участието на НАПОО в международни проекти е доказателство, че европейското сътрудничество в областта на ПОО е от ключово значение за напредъка на всички равнища - европейско, национално и секторно. Опитът от дейността по проектите е полезен за всяка от заинтересуваните страни, както и за постигане на консенсус и намиране на общ подход при решаване на конкретни проблеми в ПОО.

Проектната дейност на НАПОО през 2012 г. е ориентирана в две основни направления:

- Участие в стартирали проекти по различни програми на ЕС;
- Подготовка и участие в изготвянето на проектни предложения по обявените покани за предложения през 2012 г.

Целите и на двете направления са насочени към подпомагане процеса на модернизиране на системата на ПОО и създаване на необходимите условия и предпоставки, свързани със:

- внедряване на общи европейски инструменти и принципи като ЕКР/НКР и ECVET, валидиране и признаване на неформално и самостоятелно учене, прилагане на реферантната рамка за осигуряване на качеството в ПОО, Европас и др.;
- усъвършенстване на методологията за използване на „резултатите от ученето“ при разработване на ДОО за придобиване на професионална квалификация;
- допълване на СПОО с нови професионални квалификации и създаване на възможности за провеждане на професионално обучение по тези нови професии;
- подобряване на уменията на преподавателите от системата на ПОО;
- повишаване на компетентностите на заетите лица в определени професионални сектори;
- създаване на условия за социално включване на лица, застрашени от отпадане от системата на ПОО, както и на уязвими групи на пазара на труда.

3.1. Изпълнение на стартирали проекти

През 2012 г. задачите на НАПОО в рамките на всички проекти са изпълнявани в предвидените срокове и в съответствие с изискванията за качество на работните материали и крайните продукти. Постигнатите резултати по отделните проекти са, както следва:

Проект „Разработване и апробиране на система за трансфер на кредити за усъвършенстване на мобилността в химическата индустрия“ (CREDCHEM), 2009 - 2012 г., инициатор Федерален институт за професионално обучение, BIBB, Германия. Проектът приключи успешно в края на м. февруари 2012 г.

Резултати:

- Разработени учебни единици, свързани с изпълнението на задачи от трудовото ежедневие в производството и лабораториите за целите на мобилността на ученици;
- Приети съгласувани в партньорството подходи за проверка на резултатите от учене, придобити в резултат от мобилността;
- Подготвени инструменти, улесняващи престоя в чужбина (меморандуми за разбирателство, договори за обучение);
- Сформиран Съвет по проекта за подпомагане на проекта и на мобилността;
- Проведени мобилности на ученици, съгласно приетите в партньорството мерки по обмен, осъществена оценка на фазите на мобилност, като база за преработване на разработените учебни единици.

Извън плана за 2012 г., НАПОО се включи в изпълнението на **проект „Европейска интеграция на Югоизточна Европа. Прилагане на европейската квалификационна рамка в TVET“, 2009 - 2012 г.,** инициатор „GIZ“ (Изграждане на международен капацитет, Магдебург, Германия) и МОМН.

Резултати:

- Преглед и сравняване на стандартите за придобиване на квалификация по професиите „Програмист“, „Готвач“ и „Хлебар-сладкар“ и извеждане на примерни „единици резултати от ученето“ в съответствие с ECVET-Препоръката от 2009 г.;
- Повишаване и обогатяване на експертния капацитет на НАПОО по прилагане на европейските инструменти в национален контекст – ЕКР/НКР, ECVET , валидиране на знания и умения, придобити чрез неформално и самостоятелно учене и др.

По Отворена покана за предложения на СЕДЕФОП, Ref. GP/RPA/ReferNet_FPA/001/11 – НАПОО кандидатства и е одобрена за национален координатор за България за Европейската мрежа за обмен на информация, опит и експертиза в областта на професионалното образование и обучение ReferNet за периода 2012 – 2015 г.

През 2012 година, **по проект „ReferNet“ - България са постигнати следните резултати:**

- Събрани, обработени, анотирани и качени чрез „VET Bibliographic Input Tool“ десет библиографски справки;
- Събрани, обработени, преведени и публикувани осем новини в раздела „National News on VET“;
- Публикувани два доклада в раздела „VET in Europe – country report“;
- В българския ReferNet сайт качени 13 новини, касаещи сферата на професионалното обучение в България. За английската версия на сайта преведени и публикувани 3 от тях. В раздел „Събития“ обявени 4.
- Организирана и проведена заключителна конференция за 2012 г. - 10 декември 2012 г., „Grand Hotel Sofia“.

Проект „Храни и напитки – европейски учебен план за качествено обучение в областта на производството на храни и напитки” (FoodDrinks), Леонардо да Винчи, Дейност „Партньорства”, 2011 – 2013 г.

Резултати:

- Проведени транснационални мобилности в три държави;
- Разработен Въпросник за работодателите относно идентифициране на потребностите от нови знания, умения и компетентности за „Техник-технолог по качество на храни и напитки“;
- Разработени 2 модула за две нови компетенции по професията „Техник-технолог по качество на храни и напитки“.

Проект „Внедряване на европейски инструменти и практики в националните системи за ПОО”; Леонардо да Винчи, Дейност „Мобилност”, 2012 г.

Резултати:

- Проведени 2 мобилности с участието на десет експерти от НАПОО с приемащи организации Национален институт за ПОО, Словения и Федерален институт за ПОО (BIBB), Германия;
- Повишен експертен и организационен потенциал във връзка с въвеждането на Европейските инструменти в ПОО и практики на национално ниво;
- Утвърдено междуинституционално сътрудничество.

Проект „Разширяване приложението на инструмент за оценка на качеството на професионалното образование и обучение” (BEQUAL); Леонардо да Винчи, Дейност „Трансфер на иновации”, 2011 – 2013 г.

Резултати:

- Осъществено първоначално проучване и анализ на системите за ПОО и на подходите за осигуряване на качеството в ПОО в държавите-партньори;
- Адаптиран електронен инструмент за бенчмаркинг в съответствие с особеностите на ПОО в отделните страни;
- Разработени нови езикови версии на тематичния портал на български, италиански и турски езици;
- Разработено Ръководство за потребителя на портала;
- Разработени национални версии на въпросника за оценка на бенчмаркинг-инструмента;
- Подготвени инструкции за пилотиране на бенчмаркинг-инструмента в България, Турция и Италия.

Проект „Регионални стратегии за учене, валидиране и образование” (ReSoLVE), 2012 г.

Резултати:

- Разработен пакет методологии – ресурсна методология и методология за идентификация и определяне на политики;
- Изработени универсални логически матрици за разработка на общински и областни УЦЖ стратегии;
- Разработен наръчник за валидиране на умения, придобити в резултат на предходно учене (неформално и самостоятелно);
- Организиран и проведен обществени консултации – 3 семинара, обобщения от семинарите;

- Издадени 3 брошури (пакет методологии, пакет универсални логически матрици, наръчник за валидиране на учения, придобити в резултат от предходно учене);
- Изработени пилотно конкретни общински и областни стратегии за УЦЖ – 2 областни и 8 общински;
- Представени общинските и областните стратегии за УЦЖ;
- Осигуряването на качеството гарантирано чрез изготвяне на мониторингов план и изготвяне на междинен и окончателен мониторингови доклади;
- Разпространението на резултатите от проекта чрез изработване на общ дисеминационен доклад и дисеминационни планове по партньори, създаване на Интернет страница на проекта;
- Експлоатация на резултатите според изготвен експлоатационен план, в съответствие с който проведени регионални обучителни семинари.

Проект по Програма на ЕС „Интелигентна енергия в Европа”, Покана за предложения „Изграждане на умения” - „Пътна карта за обучение и квалификация по прилагане на интелигентни енергийноефективни решения в сградите за България до 2020 г.”, 2011-2013 г.

Резултати:

- Разработен „Анализ за състоянието на квалификацията на заетите в строителния сектор“;
- Подготвен проект на „Пътна карта за обучение и квалификация по прилагане на интелигентни енергийноефективни решения в сградите за България до 2020“.

Проект „Въвеждане на подхода „единици резултати от ученето” в подготовката на оператори и техници по поддръжката в преработващата промишленост” (PILE UP); Леонардо да Винчи, Дейност „Трансфер на иновации”, 2011 – 2013 г.

Резултати:

- Сравнени стандартите за професионално обучение между страните – партньори по проекта;
- Разработени компетентностни профили за професиите „Химик – оператор“ и „Техник по поддръжка и експлоатация“ на база „единици резултати от ученето“;
- Разработени постер и дипляна на проекта;
- Разработена Интернет страница на проекта.

Проект „Валидиране на резултати от самостоятелно учене и трансфер на кредити в уеб дизайна и компютърната анимация” (Create), 2011 – 2013 г.

Резултати:

- Проведено проучване на уеб базирани методи и инструменти за оценка на самостоятелно придобити знания, умения и компетентности в областта на уеб дизайна и компютърната анимация, набраната информация е систематизирана, изготвен доклад за получените резултати;
- Организирана експертна оценка и изготвяне на рецензии от компетентен външен изпълнител на разработените в рамките на проекта единици резултати от ученето за квалификациите „Уеб-дизайн“ и „Компютърна анимация“;
- Разработени Насоки за определяне на ECVET точки на единиците резултати от учене, разработени за квалификациите „Компютърна анимация“ и „Уеб-дизайн“ от партньорите по проекта;

- Проведени фокус-групи за определяне на ECVET точки на единиците резултати от учене за квалификациите „Компютърна анимация“ и „Уеб-дизайн“, осигурен компетентен външен изпълнител за изготвяне на доклад относно резултатите от работата на фокус-групите;
- Подготвен и предоставен междинен доклад на НАПОО за изпълнените задачи и изразходваните средства от проектния бюджет.

Проект „Компютърните игри като средство за обучение“ (SCOGATT), 2011-2013 г.

Резултати:

- Осъществено проучване сред учители за потребностите от обучение чрез сериозни компютърни игри. Играта, която е обект на трансфериране, е преведена и адаптирана за нуждите на отделните държави-партньори;
- Разработена програма за обучение на учители за работа със сериозните игри и ръководство за използване на компютърните игри в клас;
- Проведена трета работна среща по проекта в Холандия, на която е тествано обучение на учители. От страна на НАПОО участва учител от Професионалната гимназия по строителство, гр. Русе;
- В края на годината стартира Работен пакет 5, за който НАПОО отговаря - провеждане на работни семинари с учители във всяка от страните-партньори по проекта относно готовността и потребностите на учителите да използват компютърни игри в процеса на обучение, както и подготвяне на обобщен доклад с препоръки относно разработената в рамките на проекта Програма за обучение на учителите и Ръководство за използване на компютърните игри в клас;
- Подготвен и предоставен междинен отчет на НАПОО за изпълнените задачи и изразходваните средства от проектния бюджет. Междинният доклад одобрен, очаква се второто междинно плащане по проекта.

3.2. Инициране и стартиране на нови проекти по Програмата „Учене през целия живот“ и други програми, финансирани от ЕС

През 2012 г. НАПОО подготви и представи 2 проектни предложения по Програмата за Учене през целия живот , които са в процедура на оценяване:

- CuTE (Curricula of Tourism in Europe): Tourism VET curricula through educational institutions, labour market and policy makers collaboration;
- EMPLOY - Electric Mobility Project: Learning for Youth.

ОБОБЩЕНИЕ:

1. През 2012 г. се наблюдава по-нататъшно развитие на активността на НАПОО в посока инициране, включване в партньорства и изпълнение на проекти, финансирани от програми на ЕС.
2. Проектите са насочени към разработване на значими в национален и европейски контекст проблеми в областта на ПОО, което надгражда и развива постиженията от предходните години в това направление.
2. НАПОО изпълнява в срок и в съответствие с изискванията за качество задачите си в рамките на всички проекти, в които участва.

3. Обхватът на тематиката и постигнатите резултати са показател за системно развитие на експертния капацитет и нарастване на авторитета на Агенцията.

5. ПОВИШАВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО НА АДМИНИСТРАТИВНО – ФИНАНСОВОТО УПРАВЛЕНИЕ И ВЪТРЕШЕН КОНТРОЛ В НАПОО

5.1. Контрол по компонентите на финансовото управление и контрол

През 2012 г. са проведени 3 контролни проверки по компонентите на системата за финансово управление и контрол – на контролната среда, на мониторинга и на системата за информация и комуникация.

Актуализиран е планът за действие на Контролно-консултативната група за превенция на корупционни практики. Планът за 2012 г. на контролно-консултативната група е изпълнен. Проведени са контролни проверки по изпълнение на плана и заповедите на председателя, както и ежеседмични контролни проверки на изпълнението на поставените за изпълнение задачи.

За успешната работа на служителите от съществено значение е качеството на материалната база. В НАПОО тя е много добра и създава нормални условия за работа на служителите. Информационните ресурси и офис техниката се поддържат и периодично диагностицират от външен изпълнител. През годината са подменени монитори и копирна машина. Подмяна на техниката през 2013 г. ще се извърши по утвърден план.

5.2. Финансова дейност

Деятността на НАПОО и през 2012 г. се финансира със средства от държавния бюджет и от собствени приходи.

Държавната субсидия се изразходва изцяло за възнаграждения и социални осигуровки на щатния персонал и за текуща издръжка на административната дейност.

Собствените приходи са от такси за лицензионни процедури, които се изразходват за възнаграждения на членовете на УС, членовете на ЕК, услуги по граждански договори, командировки и текущи разходи за административно обслужване.

През 2012 г. НАПОО е получила субсидия от държавния бюджет от 257840 лв. Усвоените приходи от такси по процедури за лицензиране през годината са в размер на 275000 лв. Възстановените средства по програма ОПАК възлизат на 68256лв.

През изминалата година са положени усилия за отчитане ефективността и ефикасността в работата на отделните звена в НАПОО. Анализирани са отделните етапи от действащите процедури и въз основа на направените изводи са оптимизирани разходите по тях.

През 2012 г. са извършени разходи с бюджетни средства за следното:

- Възнаграждения на персонала, нает по трудови и служебни правоотношения – 194026 лв.;
- Възнаграждения по извънтрудови правоотношения – 133013 лв., включващи възнаграждения на членовете на УС, възнаграждения на членовете на ЕК и външни експерти по лицензионни процедури, възнаграждения на външни експерти по ДООИ;
- Социални и здравно-осигурителни вноски – 66444лв;

- Текуща издръжка – материали, външни услуги, командировки и други разходи – 190758 лв.;
- Капиталови разходи 16 892 лв.

През 2012г. по международни проекти са получени 120172 евро, равностойни на 235036 лв. и са усвоени средства в размер на 226153 евро, равностойни на 442317 лв.

НАПОО разработва програмен бюджет с детайлно бюджетиране на текущите и бъдещи дейности, обусловени от изисквания, посочени в документи на Европейския съюз.

НАПОО няма неразплатени вземания и задължения.

5.3. Административно обслужване

Административното обслужване в Агенцията е организирано в съответствие с Наредбата за административно обслужване, Наредбата за вътрешния оборот на електронни документи и документи на хартиен носител, нормативните документи по Закона за електронното управление и се осигурява от отдел „Административно, правно и финансово обслужване“. Утвърдени са принципите на добро управление, непрекъснато подобряване на качеството на административното обслужване, прозрачност и откритост на действията на администрацията. Тези принципи характеризират процедурите и технологиите, обезпечавщи административната дейност и административното обслужване в НАПОО.

Комуникацията на служителите на НАПОО с потребителите на предлаганите услуги е описана в „Харта на клиентите“ и е коректна, толерантна, равнопоставена. Хартата е публикувана на интернет страницата на Агенцията.

Служителите спазват етичните правила и поведение при обслужване на клиентите. Няма оплаквания и жалби по повод на некомпетентно и лошо администриране. Осигурява се максимална прозрачност и осведоменост на достъпен за всички клиенти език и чрез всички възможни канали на комуникация - поща, ел. поща, интернет сайт, денонощен телефон, факс, ИС. Прилагат се утвърдените вътрешни стандарти за административно обслужване, които са работещи и изпълними.

Няма постъпили сигнали за корупционни действия.

НАПОО изпълни поставените цели за 2012 г. На потребителите се предоставят 5 електронни административни услуги от общо 8 услуги. Акцентът в административното обслужване и за 2012 г. е предоставянето на електронни услуги за лицензиране и изменение на издадена лицензия. Осигурена е директна възможност за он-лайн обратна връзка (през ИС) с клиентите на НАПОО. През ИС може да се проучва потребителското мнение чрез он-лайн анкети. Друга възможност, която системата позволява, е клиентите в реално време да проследяват статуса на подадените документи. До края на 2012 г. 96 % от центровете са въвеждали данни в системата, без да са в пълен обем. 2012 е годината, в която информация за дейността си по чл. 22, ал. 8 от ЗПОО, ЦПО подават само през ИС.

Обслужването в Агенцията отговаря на изискванията, определени в нормативните документи и се извършва качествено и прецизно. Няма оплаквания по повод на лошо и некачествено обслужване и администриране. Поради местоположението на НАПОО - 5-ти етаж на сградата, обслужването на клиенти в неравностойно положение е затруднено.

Ръководството на НАПОО сигнализира за това МОМН - собственик на сградата, но засега мерки за поставяне на асансьор не са предприети.

В изпълнение на Закона за администрацията и Наредбата за условията и реда за водене на Регистър на административните структури и актовете на органите на изпълнителната власт, редовно се поддържат регистърът на административните структури и регистърът за регулаторните режими от определени от председателя служители. Задълженията са вписани в длъжностните им характеристики.

За периода броят на:

- входящите преписки е 2452 (при 2131 за 2011 г.);
- изходящите преписки е 1184 (при 1016 за 2011 г.);
- заповеди – 983 (при 844 за 2011 г.);
- договори – 1689 (при 1203 за 2011 г.)
- заповеди РД – 177 (при 217 за 2011 г.)

Общият брой на документите, обработени в деловодството на НАПОО е 6489 (при 5411 за 2011 г.).

Достъпът до обществена информация, съгласно Закона за достъп до обществена информация, е регламентиран в Агенцията чрез вътрешни правила. Със заповед на председателя са определени лицата, които са упълномощени да предоставят обществена информация, както и мястото, където може да се упражнява това право. В интернет сайта на Агенцията е публикувана информация за граждани, които искат да упражнят правото си на достъп до обществена информация. Отговорни за достъпа до обществена информация са служители в НАПОО - директор на дирекция и началник отдел „Лицензиране“. През 2012 г. няма писмено заявление за достъп до обществена информация, съгласно Закона за достъп до обществена информация. Има голям брой запитвания и въпроси на електронния адрес на НАПОО, свързани с дейността на Агенцията.

5.4. Повишаване на административния капацитет на НАПОО

Развитието на административния капацитет и през 2012 г. е насочено към повишаване равнището на професионалните знания, умения и квалификация и резултатността при изпълнение на служебните задължения от служителите в администрацията на НАПОО. Провеждането на периодичните оперативки и работни срещи на различни нива, обсъждането на длъжностните задължения и компетенции допринасят за постигането на съгласувани и значими цели и по-добри резултати.

През годината е направен анализ на потребностите от обучение и развитие на персонала. На тази база е разработен План за обучение на служителите от НАПОО през 2012 г. Липсата на финансови средства не позволи заявените в ИПА обучения да се реализират. Проведени са само безплатните обучения (държавен служител, назначен за първи път на държавна служба и 2-ма служители във връзка с ПМС 129/ 26.06.2012 г.). За неосъществените обучения НАПОО разработи проект по ОПАК. На този етап тече процедурата за оценка на проекта от страна на Управляващия орган на Оперативната програма.

Големият брой участия на служителите от Агенцията в разработването на проекти дава възможност те да се обучат и получат специфични компетентности, които са приложими и значими в ежедневната им работа. През годината в проведените обучения по проекти

сертификат са получили 19 и удостоверение 5 служители. По чужд език е проведено 1 обучение по френски език – комуникативни и презентационни умения.

В края на 2012 г. общият брой на служителите е 20, от които 15 са държавни служители. Служителите са разпределени в специализирана администрация (дирекция „Професионална квалификация и лицензиране“) – 13 служители и обща администрация (отдел „Административно, правно и финансово обслужване“) – 5 служители. Броят на служителите по служебни правоотношения е 15, по трудови - 4 и 1 - по приравнени на ТПО, съгласно чл. 19а от ЗА. Общият брой на жените е 15, а на мъжете – 5. Всички служители в специализираната администрация са с магистърска степен. Един служител е зачислен в задочна докторантура в Софийски университет, спец. „Публична администрация“.

Атестирането на служителите за 2012 г., като елемент на системата за развитие на професионалните умения и квалификацията на служителите в администрацията, е успешно. То е проведено съгласно Наредбата за условията и реда за оценка на изпълнението на служителите. Проведени са трите етапа на оценяване - съгласуване на работните планове, междинни срещи, заключителни срещи. Служителите, подлежащи на атестиране и получили оценка от атестирането са 18, един е без оценка, поради липса на действително отработени по-малко от 6 месеца в периода на оценяване. От тях 16 са с оценка 2, а 2 са с оценка 1. Има условия за повишаване на ранга на двама служители.

Досиетата на всички служители се водят съгласно нормативните документи от главния специалист по човешките ресурси.

Социалната ангажираност на ръководството и през 2012 г. е основно свързана с осигуряване спазването на изискванията на Закона за здравето и Закона за здравословни и безопасни условия на труд, прилежащите наредби и условията на работа. Провеждат се периодичните инструктажи. Забранено е тютюнопушенето в НАПОО. Направен е анализ на заболяемостта.

ОБОБЩЕНИЕ:

1. Администрацията на НАПОО е способна да управлява и контролира финансовите средства от държавния бюджет и от фондовете на ЕС и да предоставя качествени услуги.
2. Финансовите средства през 2012 г. са изразходвани законосъобразно, при строг режим на икономии.
3. Въведеното програмно бюджетирание и през 2012 г. води до оптимизиране на цялостната финансова дейност на НАПОО.
4. Материалната база на НАПОО през 2012 г. се развива, условията на труд се подобряват.
5. През 2012 г. продължават активните действия за осигуряване на прозрачност в дейността на НАПОО и на лицензираните центрове.
6. Резултатите от обучението на служителите през 2012 г., както и през последните години показват, че в периода на криза и липсата на финансови ресурси, развитието на професионалните умения и квалификация може да се осъществява в рамките на проекти, по които Агенцията работи.

7. Провеждането на обучения и работни срещи на територията на страната с разширеното и активно представителство на централите и работодателите съдейства за усъвършенстване предоставянето на качествени електронни административни услуги, облекчаването на лицензионния режим и прозрачност на системата на ПОО.

6. ОСНОВНИ ИЗВОДИ ЗА ДЕЙНОСТТА НА НАПОО ПРЕЗ 2012 Г.

Въз основа на анализа на резултатите от изпълнението на Плана за дейността на НАПОО през 2012 г., могат да се направят следните изводи:

- Формулираните в Плана за дейността на НАПОО през 2012 г. цели, мерки и дейности са успешно реализирани, в съответствие със заложените индикатори. Всички функции, регламентирани в ЗПОО, се изпълняват. Компетентно и в срок извън Плана са изпълнени задачи, които като тематика и резултати са показател за нарастване на експертния капацитет и авторитет на НАПОО.
- През 2012 г. Агенцията продължава да участва активно в дейностите по разработване и реализиране на националната политика в областта на ПОО като компетентна държавна институция с европейска визия и координиращи функции. За успешното изпълнение на тази задача, тя оползотворява както възможностите и капацитета на администрацията, УС и ЕК, така и резултатите от участието си в проекти, финансирани от ЕС, в Европейската мрежа за осигуряване на качеството в ПОО, Европейската мрежа за създаване и развитие на европейска система за трансфер на кредити в ПОО и Европейската мрежа за обмен на информация, опит и експертиза в областта на ПОО (ReferNet).
- Активизирана е комуникационната политика на Агенцията, продължава търсенето на нови пътища, механизми и инициативи за подобряване на взаимодействието с институциите и организациите, имащи отношение към реализирането на националната политика в областта на ПОО, включително с използване на възможностите на ИС на НАПОО. Освен с традиционните партньори в лицето на държавните институции (МОМН, МТСП, АЗ) и национално представителните организации на работодателите и на работниците и служителите, през 2012 г. е засилено сътрудничеството с лицензираните центрове, браншовите организации, областните и общински администрации и академичната общност.
- През 2012 г. НАПОО продължи да прилага при разработването на ДОО за придобиване на квалификация по професии методическите документи, актуализирани през 2007 г. - „Рамкови изисквания за разработване на ДОО за придобиване на квалификация по професии” и „Методически указания за разработване на ДОО за придобиване на квалификация по професии”. В посочените документи са регламентирани изискванията за разработване на ДОО посредством „резултати от ученето”. Опитът на НАПОО по разработване на ДОО, ориентирани към „резултати от ученето”, е сериозна база и предпоставка за внедряване на европейските инструменти в ПОО - ЕКР/НКР, ECVET, Европас, валидиране и признаване на неформално и самостоятелно учене и др.

- Внасянето на предложения за включване на нови професии/специалности в СППОО през 2012 г. продължава да е активно. Увеличава се броят на предложенията, които са внесени от представители на бизнеса, като резултат от потребността от осигуряване на нови умения за конкретни работни места. Анализът на предложенията за допълване на СППОО, внесени за периода 2009-2012 г. показва следните тенденции:

- Голяма част от новите предложения за професии/специалности се отнасят до сектора на услугите, в т.ч и на бизнес-услугите;

- В сферата на услугите преобладават предложенията, които се отнасят до здравето обслужване, социалните дейности, търговското разпространение, и индивидуалното обслужване.

- Част от предложенията са продиктувани от бързите технологични промени, които изискват от заетите лица и от обучаваните по съответната професия/специалност, придобиването на нови знания, умения и компетентности;

- Сериозно обновяване с нови професии и специалности се наблюдава в енергийния отрасъл, в отраслите по пречистване на водите, в транспортния, промишления и в селскостопанския отрасъл.

- През 2012 г. продължава успешното прилагане на процедурите по лицензиране и развитие на мрежата от лицензирани центрове. В края на 2012 г. броят на действащите лицензирани центрове е 892 - 886 ЦПО и 6 ЦИПО. Интересът на ЦПО през годината, както и през целия предишен период, е насочен предимно към професии, предлагащи по-големи възможности за реализация на пазара на труда, например туризъм, строителство, стопанско управление и администрация, селско стопанство. Преобладават лицензиите, издадени на ЦПО в големите градове. Наблюдава се липса на интерес към лицензирането на ЦИПО. Необходими са значителни промени в нормативната база, които да мотивират кандидатите за лицензиране.

- Работата на НАПОО по лицензиране на ЦПО и ЦИПО се осъществява при пълна прозрачност и достъпност за фирмите и организациите – кандидати за лицензиране. Качеството на дейностите по реализиране на лицензионните процедури е на високо професионално ниво – няма върнати от представените за разглеждане в ЕК документи и материали, провалена или нарушена процедура, неспазени срокове, жалби и сигнали за нарушения от потребителите. Средната продължителност на лицензионната процедура на ЦПО е с 35 % по-кратка от определения в ЗПОО срок от три месеца. Основни фактори за ускоряване на процедурите са: спазване на стандартите за административно обслужване и съответно повишаване на ефективността на работата на администрацията; подобряване качеството на подадените документации в резултат на проведените от експертите консултации на кандидатите за лицензиране; повишаване на професионализма на всички участници в лицензионните процедури на базата на натрупан опит. ИС на НАПОО създава възможности за облекчаване на процедурите по лицензиране и за постигане на още по-голяма прозрачност на процеса.

- Системата за последващ контрол на лицензираните ЦПО и ЦИПО е важен инструмент и съществена част от усилията на НАПОО за осигуряване качеството на предоставяните от тях услуги и превенция на възможни нарушения на нормативната база и

условията на издадената лицензия. Със собствено финансиране и с наличния експертен ресурс Агенцията осъществява проверки на място, като в повечето случаи ги комбинира с проверки в рамките на процедури за лицензиране. Използваната от НАПОО методика за събиране на годишна информация за дейността на централите е работеща и достатъчно надеждна, от гледна точка мониторинг и набирането на данни, свързани с дейността им.

- При ограничените си финансови ресурси и с убедеността за съществената роля на научните изследвания и анализи за развитието на системата на ПОО, НАПОО търси възможности за финансиране на такива чрез инициране и участие в проекти по програми, финансирани със средства на ЕС. През 2012 г. се наблюдава по-нататъшно развитие на активността на НАПОО в това направление, което надгражда постиженията от предходните години. Агенцията изпълнява в срок и в съответствие с изискванията за качество задачите си в рамките на всички проекти, в които участва. Обхватът на тематиката и постигнатите резултати са показател за системно развитие на експертния капацитет и нарастване на авторитета на Агенцията.

- Административното управление се извършва в съответствие с действащото законодателство, законовите и подзаконовите актове, както и съответстващите на тях вътрешни документи. Вътрешно-нормативната база е предпоставка за предвидимост в развитието и за прозрачност в дейността на Агенцията. Системата за финансово управление и контрол е инструмент за икономично, ефективно, ефикасно управление и разпределение на финансите в Агенцията.

- Политиката по управление на човешките ресурси и участие в международни проекти по програми на ЕС позволява в рамките на държавно определения бюджет да се извършва обучение и да се повишава личната и професионална компетентност на служителите.

7. ПРИОРИТЕТИ В ДЕЙНОСТТА НА НАПОО ПРЕЗ 2013 Г.

Въз основа на резултатите и изводите, направени в доклада за дейността на НАПОО през 2012 г., актуалните национални и европейски стратегически и оперативни документи в областта на икономическото и социалното развитие, развитието на човешките ресурси, образованието и обучението, могат да се дефинират следните основни приоритетни направления за дейността на Агенцията през 2013 г.:

- Развитие на сътрудничеството с държавните институции, организациите на работодателите и на работниците и служителите, браншовите и професионални организации и академичната общност за усъвършенстване на националната система за ПОО в контекста на политиката за УЦЖ.

- Развитие на мрежата от лицензирани центрове за професионално обучение и центрове за информация и професионално ориентиране.

- Осигуряване на качеството в системата на професионалното образование и обучение.

- Проучване и адаптиране на европейски опит и добри практики в областта на ПОО, с цел трансфер на национално ниво (НКР/ ЕКР, Секторни квалификационни рамки, система за осигуряване и управление на качеството, система за натрупване и трансфер на кредити, система за валидиране на професионални знания, умения и компетентности, придобити чрез неформално обучение и самостоятелно учене, система за кариерно ориентиране през целия живот).
- Повишаване на прозрачността и публичността на дейността на НАПОО и на услугите по професионално обучение на възрастни и по професионално ориентиране.
- Подобряване на системата за постоянно развитие на професионалните умения и квалификация на служителите в администрацията, като ключов елемент за прилагане на ефективна и модерна политика за управление и развитие на човешките ресурси в НАПОО.

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ:

НАПОО – Национална агенция за професионално образование и обучение

ПОО – професионално образование и обучение

ЦПО – център за професионално обучение

ЦИПО – център за информация и професионално ориентиране

УЦЖ – учене през целия живот

ИС – информационна система

ДБ – държавен бюджет

ДОИ – държавни образователни изисквания

СППОО – Списък на професиите за професионално образование и обучение

ЕК – експертни комисии

ЗПОО – Закон за професионалното образование и обучение

ЗА – Закон за администрацията

ЕКР – Европейска квалификационна рамка

НКР – Национална квалификационна рамка

МТИТС – Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията

ППО – продължаващо професионално обучение

ОПАК – Оперативна програма „Административен капацитет“

АЗ – Агенция по заетостта

МОМН – Министерство на образованието, младежта и науката

МТСП – Министерство на труда и социалната политика

МИЕТ – Министерствена икономиката, енергетиката и туризма